МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	**05 Соціальні та поведінкові науки**
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	**051 «Економіка»**

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Глобальні детермінанти розвитку світового фондового ринку»

здобувача Коржова Павла Олександровича

Науковий керівник: д.е.н., професор Мозговий Олег Миколайович

_____
(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри міжнародних фінансів:
д.е.н., професор Мозговий О.М.

_____
(підпис)

КИЇВ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародних фінансів

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	**05 Соціальні та поведінкові науки**
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	**051 «Економіка»**

ПОГОДЖЕНО
Керівник проєктної групи (гарант) освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
_____ Я.М. СТОЛЯРЧУК
(підпис)
«_____»_____20___р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри міжнародних фінансів
_____ О.М. МОЗГОВИЙ
(підпис)
«_____»_____20___р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Коржову Павлу Олександровичу

Очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Глобальні детермінанти розвитку світового фондового ринку»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "7" Грудня 2023 р .№ 2230-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах
вітчизняних та зарубіжних науковців, релевантній статистичній інформації, даних веб-сайтів регуляторів фондових бірж, міжнародних об’єднань та визначених профільних інтернет-ресурсів.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні аспекти функціонування світового фондового ринку
(назва розділу)	
Розділ 2	Сучасний стан та закономірності розвитку світового фондового ринку
(назва розділу)	

Об'єкт дослідження:	Світовий фондовий ринок
Предмет дослідження:	Сучасний стан світового фондового ринку, поточні тенденції основні чинники його розвитку**.**
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Визначення та дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку світового фондового ринку, особливостей та характеристик окремих складових цього ринку.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1
Дослідити сутність та значення світового фондового ринку
Визначити основних учасників світового фондового ринку, їх роль у його функціонуванні та розвитку
Окреслити загальну структуру та організацію світового фондового ринку, його елементів та їх функцій

У розділі 2
Дослідити світовий ринок акцій, його роль в світовому фондовому ринку
Дослідити світовий ринок облігацій, його роль в світовому фондовому ринку
Визначити та проаналізувати закономірності розвитку світового фондового ринку, його основні рушійні процеси та тенденції

Завдання підготував

науковий керівник

_____ _____

(підпис) *(ініціали, прізвище)*

«_____» _____20____р.

Завдання одержав здобувач

_____ _____

(підпис) *(ініціали, прізвище)*

«_____» _____20____р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 54 сторінки, 1 таблицю, 8 рисунків, список використаних джерел з 50 найменувань.

«Глобальні детермінанти розвитку світового фондового ринку»

Об'єктом дослідження є світовий фондовий ринок.

Предметом дослідження є сучасний стан світового фондового ринку, поточні тенденції та основні чинники його розвитку.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – визначення та дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку світового фондового ринку, особливостей та характеристик окремих складових цього ринку.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити сутність та значення світового фондового ринку;
- визначити основних учасників світового фондового ринку, їх роль у його функціонуванні та розвитку;
- окреслити загальну структуру та організацію світового фондового ринку, його елементів та їх функцій;
- дослідити світовий ринок акцій, його роль в світовому фондовому ринку;
- дослідити світовий ринок облігацій, його роль в світовому фондовому ринку;
- визначити та проаналізувати закономірності розвитку світового фондового ринку, його основні рушійні процеси та тенденції.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у визначенні ролі світового фондового ринку та його окремих складових; дослідженні та виокремленні основних засад функціонування та тенденцій розвитку світового фондового ринку.

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних науковців, релевантна статистична інформація, дані веб-сайтів регуляторів фондових бірж, міжнародних об’єднань та визначених профільних інтернет-ресурсів.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Ключові слова: світовий фондовий ринок, акції, облігації, поточний стан, закономірності розвитку.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.

Додаток В

Форма відгуку наукового керівника

Відгук

про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
факультету Міжнародної економіки і менеджменту

Корнєва П. О.

(прізвище, ініціали)

на тему Глобальні детермінанти розвитку світового фондового ринку

(назва теми)

1. Актуальність теми: визначається революційними змінами, які відбуваються в глобальному віртуальному інформаційному просторі, в якому функціонує світовий фондовий ринок.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: досліджена сутність та значення світового фондового ринку, визначені його основні учасники, визначена загальна структура та організація.

3. Наявність самостійних розробок автора: проаналізовано різні моделі функціонування фондових ринків (американську та європейську), визначено їх особливості.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: автором доведено вплив розвитку світового ринку акцій та облігацій, визначені загальні тренди та ризики.

5. Наявність недоліків: на нашу думку, в висновках слід було б більш детально представити всі види цифровізації та спрогнозувати основні тенденції розвитку цього процесу.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: в цілому робота відповідає вимогам і може бути допущена до захисту перед ЕК.

Науковий керівник: д.е.н., проф.

(посада, учене звання, науковий ступінь)

[підпис] Мозговий О.М.

(підпис) *(прізвище, ініціали)*

"30" травня 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП..... 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ 5

1.1. Суть та поняття світового фондового ринку 5

1.2. Учасники світового фондового ринку..... 8

1.3. Організація світового фондового ринку 11

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ..... 21

2.1. Світовий ринок акцій 21

2.2. Світовий ринок облігації 31

2.3. Закономірності розвитку світового фондового ринку 41

ВИСНОВКИ 47

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 50

ВСТУП

Сучасний фондовий ринок відіграє надважливу роль в світовій фінансовій системі та глобальній економіці в цілому. Він впливає на велику кількість процесів як в економічних так і соціальних аспектах сучасного суспільства в усіх його проявах.

Світовий фондовий ринок сприяє ефективному перерозподілу коштів від осіб що мають вільні фінансові ресурси, до осіб що найбільше їх потребують для ведення своєї діяльності. Тим самим, фондовий ринок відіграє дуже затребувану та важливу роль платформи, де учасники біржи мають змогу залучати капітал зі всього світу для купівлі й продажу акцій та облігацій.

В поточних світових ринкових умовах, світовий фондовий ринок, та, світовий фінансовий ринок в цілому, можна назвати однією з основних рушійних сил світового економічного розвитку та світових глобалізаційних процесів, що відіграють роль певного барометру поточного стану світової економіки та всіх її учасників, незалежно від того, є вони безпосередніми учасниками світового фондового ринку, чи ні.

У вищеозначених умовах перебуває також і Україна, власний фондовий ринок якої, у складі загального світового фондового ринку, знаходиться в процесі поступового розвитку і тому тема роботи лишається актуальною для розуміння національного фондового ринку України та його місця у світовому ринку цінних паперів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження фондового ринку, його структури, функціонування та розвиток внесли чисельні науковці, це зокрема О. М. Мозговий, А.Ф. Баторшина, М.Ю. Ананьєв, Н.Н. Талеб, Р. Тейлер, Ж. Тіроль та інші.

Метою роботи **є** визначення та дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку світового фондового ринку, особливостей та характеристик окремих складових цього ринку.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити сутність та значення світового фондового ринку;
- визначити основних учасників світового фондового ринку, їх роль у його функціонуванні та розвитку;
- окреслити загальну структуру та організацію світового фондового ринку, його елементів та їх функцій;
- дослідити світовий ринок акцій, його роль в світовому фондовому ринку;
- дослідити світовий ринок облігацій, його роль в світовому фондовому ринку;
- визначити та проаналізувати закономірності розвитку світового фондового ринку, його основні рушійні процеси та тенденції.

Об'єктом дослідження є світовий фондовий ринок.

Предметом дослідження є сучасний стан світового фондового ринку, поточні тенденції та основні чинники його розвитку.

Методи дослідження. Для досягнення мети, що була поставлена, в ході дослідження були використані наступні методи***:*** абстрактно-логічний, аналітичний, порівняльний, теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу та інші.

Інформаційну базу дослідження складають праці вітчизняних та зарубіжних науковців, дані веб-сайтів фондових бірж, саморегулівних організацій, міжнародних об'єднань та визначених профільних інтернет-ресурсів.

Структура роботи складається з вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ

1.1. Суть та поняття світового фондового ринку

Світовий фондовий ринок – це сукупність національних фондових ринків і міжнародного фондового ринку, які розглядаються у взаємодії та взаємозалежності [1]. В свою чергу, фондовий ринок – це сукупність його учасників та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів), а міжнародний / національний фондовий ринок – система відносин і інститутів, яка існує при міждержавних переміщеннях фіктивного капіталу / в межах даної країни у зв'язку з випуском та обігом цінних паперів - відповідно.

Враховуючи вищеозначені визначення, що надаються у Підручнику з Фондового ринку Київського Національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана від 2012 року, за загальною редакцією доктора економічних наук, професора О.М. Мозгового, можна зрозуміти поняття світового фондового ринку не стільки як певний єдиний виокремлений інститут, а скоріше саме як сукупність та об'єднання учасників світового фондового ринку в рамках певної умовної складної та багатогранної структури, що, в свою чергу, потребує аналізу окремих складових цього ринку, його основних характеристик та специфіки.

Таким чином, можна констатувати, що світовий фондовий ринок, за своєю природою, має велику важливість та вплив на світовий фінансовий ринок, та, світову економіку в цілому. Розвиток та становлення світового фондового ринку історично супроводжувалось пожвавленням виробничих та відтворювальних

процесів у світі не тільки у конкретних безпосередніх бенефіціарів тієї чи іншої інвестиції, але й в суміжних галузях, що опосередковано залученні до використання певного товару чи послуги. Як приклад, інвестиції у виробництво електроавтомобілей тягне за собою розвиток мереж відповідних зарядних станцій та сервісних центрів, розвиток та інновації в галузі виробництва електричних батарей тощо [2]. Все вищеозначене в чергове підтверджує те, що фондовий ринок є складною структурою з великою кількістю зацікавлених осіб та учасників, інтереси та цілі яких перетинаються там.

Сама історія появи фондового ринку та його започаткування є не менш складною та багатогранною, що сформувалась на перетині інтересів багатьох стейкхолдерів.

Вважається що найперші фондові біржі почали з'являтись разом з розвитком кредитування та банківської системі в Європі в кінці середньовіччя – початку нового часу (кінець 14 століття – 15 століття). Зокрема, одними з «першопрохідців» фондового ринку в сучасному розумінні вважаються венеціанські купці, що виступали першими брокерами та зустрічались з клієнтами задля купівлі та продажу перших цінних паперів [3]. Вважається, що саме венеціанці першими запровадили механізм обміну боргових зобов'язань між кредиторами та купівлі державних боргових зобов'язань [4]. Таким чином, різноманітні найпростіші облігації та векселі стали одним з найперших видів цінних паперів та були перший час основним інструментом розвитку світового ринку цінних паперів.

Щодо появи безпосереднього централізованого ринку для торгівлі цінними паперами, тобто фондової біржи, то першою такою біржою вважається фондова біржа Антверпену, в сучасній Бельгії, яка була заснована в 1531 році [5]. Оскільки на той час, як було попередньо сказано, акції, в сучасному їх розумінні – не існували, біржа торгувала переважно лише векселями та облігаціями.

Першою компанію що запропонувала купувати свої акції вважається Голландська ост-індська компанія, що була заснована в 1602 р. [6]. Саме вона першою провела перший публічний продаж акцій задля залучення коштів задля торгівлі товарами з Азії, що в майбутньому, привело до того що Голландська Ост-індська компанія вважається першою транс-національною корпорацію та найбільшою компанією

світу за капіталізацією по цей день, що володарювала над власними територіями та навіть мала власну армію та флот [7].

Світовий фондовий ринок, як сукупність фондових ринків та складова частина світового фінансового ринку, відіграє ключову роль у фінансовій системі в цілому. Він дозволяє швидко залучати, ефективно перерозподіляти та раціонально розміщувати фінансові ресурси в соціально-економічному контексті країни, враховуючи інтереси та потреби різних емітентів цінних паперів, надаючи необхідні умови для цього в короткі строки. У більш вузькому сенсі, фінансові ринки часто асоціюються з взаємодією між учасниками, що випускають цінні папери на ринку. Головна ціль національних фондових ринків полягає у створенні цілісних, ліквідних, ефективних та справедливих ринків, які регулюються державою та інтегровані в світовий фондовий ринок. Фондовий ринок представляє собою набір цивільно-правових відносин, що сприяють руху капіталу у формі цінних паперів в структурі фінансового ринку.

В процесі своєї діяльності, Світовий фондовий ринок виконує велику кількість важливих завдань, які сприяють глобальному економічному розвитку. Він забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів на світовому рівні, враховуючи конкурентоспроможність та динаміку розвитку національних економік та окремих компаній. Це досягається через механізми попиту та пропозиції.

Одним з ключових завдань є залучення заощаджень та їх перетворення на інвестиції на глобальному рівні. Це включає залучення зацікавлених інвесторів з інших секторів світового фінансового ринку. Також важливою є роль фондового ринку у забезпеченні перекидання капіталу між країнами.

Оцінка вартості капіталу, компаній та фірм, а також ризиків інвестицій у фінансові інструменти на світовому рівні, є важливими аспектами діяльності фондового ринку. Це досягається через механізми цін, індексів та інших показників ринку цінних паперів.

Фондовий ринок також сприяє розширенню масштабів та інтенсивності торгівлі цінними паперами, що підвищує об’єктивність оцінки їхньої вартості. Він допомагає залучити населення до інтересів бізнесу через придбання цінних паперів

і подальші дії як фінансових інвесторів.

Крім того, фондовий ринок сприяє розширенню можливостей для фірм залучати капітал шляхом розміщення та обігу їх цінних паперів на іноземних ринках, інформує ділові кола, політичні структури та інших учасників ринку про сукупний стан економіки.

1.2. Учасники світового фондового ринку

Учасники світового фондового ринку представляють собою різноманітну групу, яка включає різні організації та особи. Основні категорії учасників включають безпосередніх покупців та продавців цінних паперів, регуляторів ринку та різноманітних надавачів супутніх послуг і посередники, мабуть, до найбільш важливих учасників світового фондового ринку можливо віднести:

Фінансові установи: Це національні та міжнародні страхові, пенсійні, інвестиційні, взаємні та інші фінансові компанії та фонди, які активно діють на світовому фондовому ринку. Зокрема це різноманітні брокерські компанії, компанії з управління активами та пенсійні фонди, різноманітні інститути спільного інвестування чи пайові інвестиційні фонди.

Регулятори: Це національні банки, міністерства, комісії залежно від конкретного ринку та юрисдикції його розміщення, що регулюють діяльність того чи іншого фондового ринку.

Надавачі послуг: Вони надають послуги учасникам ринку та обслуговують його функціонування. Це можуть бути депозитарії, рейтингові агентства, страхові фірми чи фонди, тощо.

Цих учасників додатково можливо поділити на прямих та опосередкованих учасників.

Прямі учасники безпосередньо здійснюють професійну діяльність на фондовому ринку і проводять операції з цінними паперами на світовому фондовому ринку. До

них можна віднести:

Емітенти: Це юридичні особи, державні органи, які випускають цінні папери та беруть на себе зобов'язання щодо них перед їх власниками.

Інвестори: Це фізичні та юридичні особи, які купують цінні папери з метою отримання доходу.

Професійні учасники: Це юридичні особи, які на підставі спеціальних ліцензії здійснюють професійну діяльність на фондовому ринку.

Щодо побічних учасників, то вони забезпечують звичайну діяльність світового фондового ринку та надають послуги чи регулюють прямих учасників, це:

Суб'єкти, що обслуговують світовий фондовий ринок: Це компанії що надають аудиторські, консалтингові, рекламні послуги. Це ті учасники, що здійснюють обслуговування емісійної, брокерської, дилерської, представницької, депозитарної, клірингової, реєстраторської і регулювальної діяльності та інші фінансові і нефінансові послуги для учасників ринку.

Органи, що регулюють діяльність учасників ринку: Це державні та недержавні органи що здійснюють регулювання діяльності світового фондового ринку та конкретних фондових бірж що входять до нього.

При цьому, роль кожного окремого учасника може варіюватися в залежності від конкретних обставин. Наприклад, банки можуть одночасно здійснювати дилерську, інвестиційну та брокерську діяльність чи, навіть, в окремих юрисдикціях та випадках виступати в якості не тільки зберігачів, але і в якості депозитаріїв для власників ЦП.

Додатково варто означити одного з найвпливовіших учасників світового фондового ринку, що виступає як об'єднання державних регуляторів національних фондових ринків і виступає від їх імені на світовому фондовому ринку. Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO) відіграє ключову роль у стандартизації регулювання фондових ринків, особливо для компаній, що прагнуть лістингу на багатьох світових біржах. Заснована у 1983 році як глобальне розширення Міжамериканської регіональної асоціації, IOSCO сприяла розвитку латиноамериканських ринків, а згодом її вплив поширився на всі регіони світу.

Глобальне членство IOSCO налічує 181 країну, покриваючи понад 90% регуляторів світового ринку цінних паперів [8].

Структура IOSCO включає Комітет Президентів, Виконавчий Комітет, Консультативний комітет саморегулівних організацій та секретаріат. Виконавчий Комітет є найактивнішим, з функціональними комітетами, що займаються регулюванням вторинних ринків, міжнародним обліком, ринковими посередниками та інвестиційним менеджментом.

Регіональні комітети IOSCO, такі як Азіатсько-Тихоокеанський, Міжамериканський, Африкансько-Близькосхідний та Європейський, зосереджуються на вирішенні специфічних проблем своїх регіонів. Комітет Президентів збирається щорічно для обговорення глобальних питань світового фондового ринку.

Контроль над інститутами спільного інвестування є ключовим аспектом діяльності Міжнародної організації комісій з цінних паперів, який забезпечує дотримання прав акціонерів та доступ до інформації про емісії, запобігаючи конфліктам інтересів між різними учасниками ринку. Організація також підтримує вільні ринкові відносини та використовує свій багаторічний досвід для надання консультацій країнам, що розвиваються та з перехідною економікою, включаючи Україну.

IOSCO відіграє важливу роль в обміні інформацією щодо досвіду регулювання ринків цінних паперів між регуляторами, розробці стандартів та інструментів ефективного нагляду за міжнародними операціями з цінними паперами, поширенні інформації та допомозі у вирішенні технічних і операційних питань, що є дуже актуальним в умовах подальшої цифрової трансформації та інтерналізації процесів на світовому ринку цінних паперів.

1.3. Організація світового фондового ринку

Організація світового фондового ринку включає в себе національні фондові ринки і міжнародний фондовий ринок в контексті їх взаємодії та взаємозалежності. Сам світовий фондовий ринок можна поділити на світові ринки акцій, боргових інструментів (облігацій) та деривативів.

Досліджуючи організацію світового фондового ринку, варто розглянуті його безпосередні організаційні складові, їх особливості та характер взаємодії, що в своєї сукупності й складають організацію світового фондового ринку.

На світовому ринку акцій, як на одній з основних та найбільших складових світового фондового ринку, де інвестори продають та купують акції компаній, в рамках як міжнародного так і національних фондових ринків, відбувається переважна більшість операцій світового фондового ринку, та який є найбільших характерним ринком цінних паперів.

Світовий ринок боргових інструментів (облігацій), як ринок на якому випускаються та обертаються облігації, що виступають в ролі фактичного займу від інвестора, якому в свою чергу за це виплачуються відсоткові доходи, дозволяє компаніям залучати кошти без змін до власної структури власності. Тим самим облігації, договори щодо яких, закладаються завчасно та містять завчасно узгоджені умови позики, в організації світового фондового ринку відіграють важливу стабілізуючу роль, що при цьому дозволяє здійснювати рух коштів між учасниками світового ринку цінних паперів в рамках організаційної структуру світового фондового ринку.

Щодо світового ринку похідних паперів (деривативів), що так само входить до складу світового фондового ринку, то через природу цього ринку, та власне сутності самих похідних фінансових інструментів, можна вважати що він не є повністю незалежною складовою світового фондового ринку, а формується на основі світового ринку боргових інструментів і світового ринку акцій. Вартість деривативу залежить від вартості певного базового активу, як, наприклад, акція чи

облігація, що при цьому існує у певному «часопростірі», який в тому числі визначає безпосередні похідні властивості цього цінного паперу, а саме безпосередні строки та умови виплат. Для цілей цієї Роботи, та враховуючі вищеозначені особливості цього фінансового інструменту та його поширення, аналіз світового ринку деривативів міститься в Розділі 2.1., де деривативи розглядаються, перш за все, на перетині зі світовим ринком акцій та їх взаємодії.

На світовому фондовому ринку історично склалися дві основні організаційні моделі – американська і європейська.

Американській моделі властива залежність національного фондового ринку безпосередньо до фондових бірж, що є основними організаційними елементами такого ринку і виступають основним посередником у фінансових операцій національного ринку, а кошти залучаються шляхом емісії різноманітних облігацій. Така модель притаманна країнам англо-американської правової сім'ї (Сполучені Штати, Сполучене Королівство, Канада, тощо). Важливість та залученість фондових бірж до фінансових процесів всередині цих країн дозволило їм розвинути національні фондові ринки, що, в свою чергу, дозволяє цим країнам та їх національним фондовим ринкам бути ключовими учасниками світового фондового ринку, та залучати кошти іноземних інвесторів в рамках міжнародного фондового ринку. При цьому звичайні комерційні банки відіграють незначну роль в національному фондовому ринку, і не можуть безпосередньо займатись інвестиційною діяльністю. За такою моделлю, існують спеціальні інвестиційні банки, що спеціалізуються на організації великих оптових угод з торгівлі цінними паперами і яким дозволяється здійснення інвестиційної діяльності. При цьому, однією з особливостей ринків з такою моделлю можливо означити більш жорсткий, порівняно з європейською, регуляторний вплив держави, що пояснюється загальною більшою ризиковістю такої системи, викликаний через нівельований вплив банків на національний фондовий ринок порівняно з фондовими біржами. Таким чином, американська модель, що базується на фондових ринках для залучення коштів, з допомогою, зокрема, облігацій, дозволяє швидко залучати кошти від великого кола осіб, що, в свою чергу, отримують прибуток від своїх

інвестицій. Водночас, враховуючи природу цінних паперів, це несе із собою супутні ризики для фінансової стабільності такої країни та світового фінансового ринку в цілому.

Європейській моделі фондового ринку, в свою чергу, властива залежність національної фінансової системи до банків, що, згідно цієї моделі, виступають основними учасниками процесів із нагромадження, переміщення та зберігання капіталу, а підприємства залучають кошти за допомогою банківських кредитів. Ця система переважає в країнах Європи та в Японії. Згідно цієї моделі, банки, порівняно з американською моделлю, відіграють більш важливу та активну роль на фондовому ринку, вони, в додаток до звичайної депозитарної та кредитної діяльності, також можуть проводити операції на фондових ринках і здійснювати кастодіальну діяльність за умови наявності відповідних ліцензій від національного регулятори ринку цінних паперів. При цьому, на відміну від американської моделі, на фондових ринках європейської моделі зазвичай наявний єдиний депозитарій, що забезпечує централізовану депозитарну систему. Таким чином, європейська модель забезпечує більш стабільну і менш зарегульовану модель фондового ринку, важливу роль в якій відіграють банки, їх операції на ринку та цінні папери що емітовані ними.

Додатково, говорючі про структуру світового фондового ринку, ринки цінних паперів, з точки зору форми їх безпосередньої організації – можливо поділити на організовані (біржові) та неорганізовані (позабіржові).

Як можливо зрозуміти безпосередньо з назви, організований фондовий ринок складається з власне фондових бірж, що є його учасниками, де здійснюються формалізовані, відкритті, та налагодженні операції з цінними паперами з дотриманням відповідних структурних норм та що дозволяють налагоджувати сталі контакти та зв’язки між покупцями та продавцями цінних паперів, що, в свою чергу, сприяє формуванню прозорого та ефективного світового фондового ринку.

Говорючі про організований фондовий ринок, варто додатково зазначити про Світові фондові біржі, як важливих учасників загальної організаційної складової світового фондового ринку. Вони, як самостійні учасники фінансового ринку,

виконують важливу роль агентів інтернаціоналізації національних фондових ринків та формування міжнародних фондових ринків відповідно. Існують чисельні фондові біржі світового масштабу, як, наприклад, Нью-йоркська фондова біржа, Лондонська фондова біржа, Фондова біржа Токіо, тощо. Всі вони є важливою складовою, що формує та визначає сучасний світовий ринок цінних паперів. Так, для можливості розуміння організації світового фондового ринку, варто окремо визначити одну з найтиповіших таких бірж. Це одна з найбільших організованих фондових бірж світу, та найбільша подібна біржа Європи – пан-європейська біржа Euronext. Вона фактично розміщена одразу в межах Франції, Нідерландів, Бельгії, Португалії, Ірландії, Норвегії та Італії, тим самим об'єднуючі національні фондові ринки цих країн в один великий європейський фондовий ринок, що, своєю діяльністю формує міжнародний фондовий ринок та відіграє важливу роль в рамках світового фондового ринку завдяки налагодженню операції між вищеозначеними ринками [9]. Тим самим світові фондові біржі, такі як Euronext відіграють надважливу роль у діяльності організованого фондового ринку та, одночасно, глобалізаційних та інтеграцій процесах в світовому ринку цінних паперів і його діяльності в цілому.

Враховуючі приклад Euronext, роль та важливість світових фондових бірж, варто додатково оцінити та охарактеризувати найбільш впливові та важливі світові фондові біржі. Так, найбільші оператори світових фондових бірж за сукупної вартістю акцій компаній, що на них розміщена (ринковою капіталізацією) можливо побачити на Рисунку 1.1.

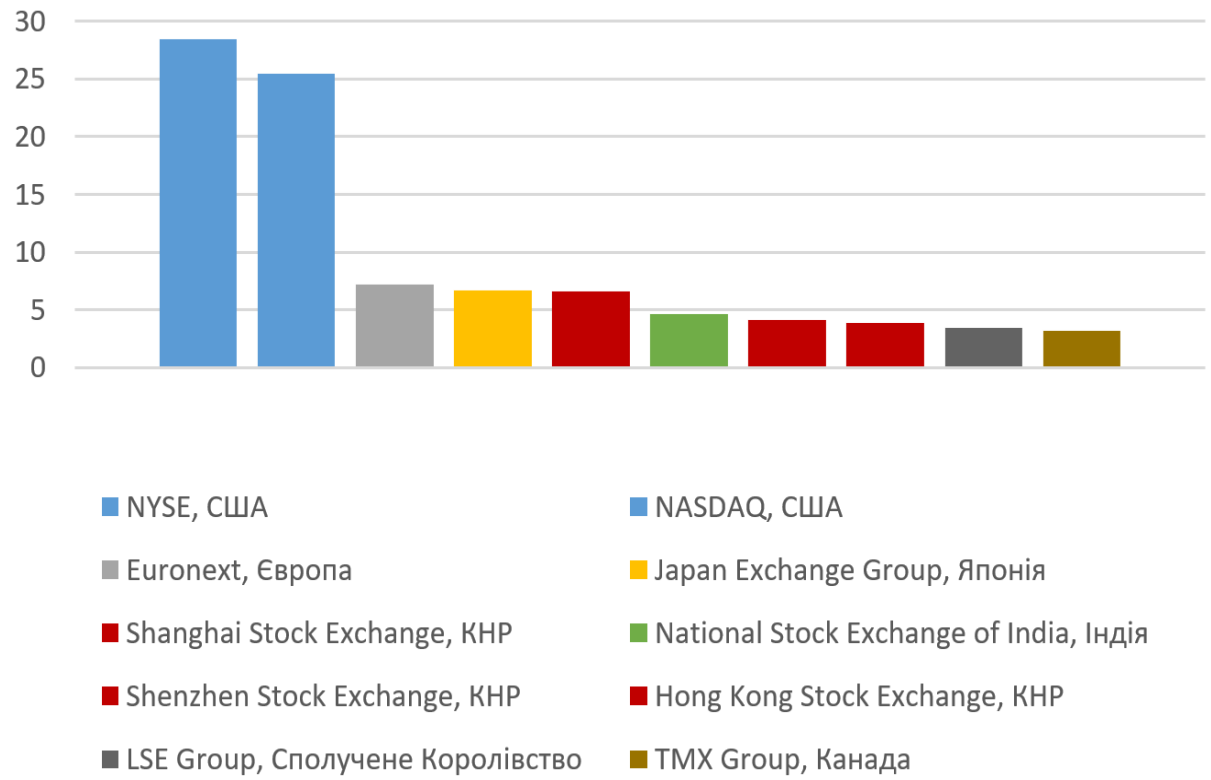

Рисунок 1.1. – 10 найбільших операторів світових фондових бірж за сукупною ринковою капіталізацією компаній, що на них торгуються станом на березень 2024 р. (Трлн. Дол. США) [10]

Як видно з Рисунку 1.1., дві найбільші за акціями, що на них розміщені, світові фондові біржи знаходяться в США, з вартістю 28,42 трлн. Дол. США для Нью-Йоркської фондової біржі (NYSE) і National Association of Securities Dealers Automated Quotation (NASDAQ) з вартістю 25,43 трлн. Дол. США. За ними слідує панєвропейський Euronext з сукупною вартістю у 7,22. Також з 10 найбільших світових фондових бірж, 3 з них знаходяться в Китаї (Шанхайська, Шенженська та Гонконгські біржі).

Враховуючі розміри та важливість двох найбільших світових фондових бірж, що знаходяться у Нью-Йорку, а саме NYSE і NASDAQ варто розглянути їх більш детальніше.

Нью-Йоркська фондова біржа, що є найбільшою у світі за сукупною вартістю розміщених на ній акцій, може похвастатись тим, що на ній торгуються практично

всі найбільші компанії США, що входять до індексу S&P 500, як Moody's, Pfizer, Visa, Mastercard, JPMorgan Chase, Blackstone, BlackRock, тощо [11]. Враховуючи те, що загальновідомо що Американська економіка є найбільшою у світі, та, має найбільш розвинутий фондовий ринок, відповідно не є неочікуваним що саме NYSE вважається найбільшою та найважливішою світовою фондовою біржою, на якій здійснюється торгівля, переважно, акціями найбільших американських компаній.

Щодо другої найбільшої фондової біржі, що знаходиться у Нью-Йорку, то NASDAQ, що був заснований відносно недавно у 1971 році, з самого початку мав своєю особливістю виключно електронну торгівлю цінних паперів, та мав порівняно менші комісійні та менш строгі вимоги для розміщення акцій компаній, тим самим ця фондова біржа, на відміну від NYSE історично була більш привабливою для невеликих компаній та компаній що лише здійснювали первинне розміщення своїх акцій. Тим самим, ця біржа відома тим, що акції компаній що торгуються на ній є більш волатильними та показують швидші темпи зростання, так, акції майже всіх сучасних найбільших IT компаній, таких як Microsoft, Apple чи Alphabet (Google) торгуються саме на NASDAQ [12].

Обидві біржі спеціалізуються, здебільшого, саме на торгівлі акціями американських компаній та в меншій мірі, їх похідними. На NYSE торгуються акції здебільшого великих інституційних американські корпорації, а на NASDAQ акції відносно нових компаній що динамічно зростають й розвиваються, та, зокрема, IT та високотехнологічні компанії. Саме ці дві біржі є найбільшими світовими фондовими біржами як США так і світу в цілому.

Щодо торгівлі різноманітними похідними цінними паперами, то найбільшими світовими біржами, на яких превалюють такі фінансові інструменти є світові фондові біржі, що знаходяться у країнах, що розвиваються. Так, наприклад, за обсягами торгівлі опціонами фондових індексів, 85,1% від світового ринку знаходиться на Національній фондовій біржі Індії (National Stock Exchange of India), із сукупним об'ємом операцій з цим типом деривативів у розмірі близько 14 Трлн. Дол. США у 2021 році [13]. А 59,6% від світових обсягів торгівлі

ф’ючерсами, у розмірі близько 5 Трлн. Дол. США у 2021 році здійснюється на Фондовій біржі Бразилії (Bolsa do Brasil).

Враховуючі вищеозначені приклади, можливо прийти до висновку, що найбільші обсяги операцій з похідними цінними паперами здійснюється саме на світових фондових ринках, що знаходяться у країнах, що розвиваються, тоді як на світових фондових біржах розвинутих країнах переважає власне торгівля акціями.

При цьому, варто зауважити, що в рамках світового ринку облігацій, самі облігації хоч і торгуються на окремих організованих фондових біржах, але все-ж переважно знаходяться в обігу на неорганізованому ринку цінних паперів, і після того як вони безпосередньо емітуються певною державою чи компанією, в подальшому купуються та продаються на вторинному ринку, переважно, через окремих брокерів [14].

Щодо власне неорганізованого, або позабіржового ринку цінних паперів, то він, як протилежне значення до організованого фондового ринку, передбачає непрозору та невідкриту торгівлю цінними паперами фактично в обхід організованих фондових бірж. Неорганізований фондовий ринок, або, як його ще називають Over the counter market (OTC market), що у своєму дослівному перекладі означає «торгівля поза прилавком», існує у неформалізованих умовах, дозволяє окремим учасникам ринку здійснювати операції з цінними паперами без дотримання вимог конкретної організованої фондової біржи, зокрема, сплачувати менші комісійні виплати за операції з акціями та облігаціями, що можуть стягуватись в умовах організованого фондового ринку. Оскільки такий ринок є непрозорим та не має чітких та постійних умов та процедур, а відповідно, не зберігає на постійній основі необхідні статистичні данні, цей ринок в цілому є менш ефективним та більш ризиковим порівняно з організованим фондовим ринком. Зокрема світовий неорганізований фондовий ринок є особливо вразливим до ризиків шахрайських дій і махінацій та в цілому є непередбачуваним і таким, який неможливо достовірно точно оцінити і осягнути.

Важливу роль в організації взаємодії між безпосередніми організаційними складовими світового фондового ринку, що при цьому сприяють організації

кооперації та налагодженню сталого функціонування цього ринку, відіграють самі його учасники та їх діяльність, що на перетині між міжнародними та національними ринками акцій, облігацій та деривативів формує поточний стан світового фондового ринку та вирішує подальші напрямки його руху та розвитку.

При цьому, фінансові інституції, такі як банки, інвестиційні фонди, страхові компанії та пенсійні фонди, виступають ключовими учасниками в підтриманні організації цього ринку, забезпечуючи ліквідність та сприяючи ефективному виконанню торговельних операцій. Інтеграція світового фондового ринку сприяє мобільності капіталу, але також збільшує системні ризики, оскільки фінансові кризи можуть швидко поширюватися міжнародними кордонами.

Регулювання світового фондового ринку здійснюється через національні та міжнародні регуляторні органи, які встановлюють стандарти для захисту інвесторів та забезпечення прозорості ринку. Міжнародні організації, такі як IOSCO, відіграють особливо важливу роль у розвитку глобальних стандартів та сприянні співпраці між учасниками в рамках світового ринку акцій, облігацій чи деривативів, тим самим приймаючі участь в організації світового фондового ринку, налагоджені взаємодії між його безпосередніми організаційними елементами, що у своїй взаємодії формуються світовий ринок цінних паперів та похідних.

Також, говорючі про роль учасників світового ринку цінних паперів в його організації, важливо згадати про міжнародні біржові об’єднання, що узгоджують роботу фондових бірж, як основних платформ для діяльності світового фондового ринку. Безпосередньо на фондових біржах відбуваються операції з цінними паперами, де між собою перетинаються акцій, облігації та похідні цінні папери. Так, існує Світова федерація бірж (World Federation of Exchanges, WFE) що об’єднує та допомагає узгоджувати між собою діяльність більш ніж 250 провайдерів ринкової інфраструктури для світового фондового ринку та 69 фондових бірж, що є членами цього об’єднання [15] [16]. Таким чином, WFE є найбільшим та найвпливовішим подібним об’єднанням фондових бірж. Додатково існують регіональні біржові об’єднання, що, відповідно, організовують та узгоджують своїх безпосередніх регіонів свою діяльність на світовому фондовому

ринку. Це, як приклад, Іберійсько-Американська федерація фондових бірж (FIAB), Південно-Азійська федерація фондових бірж (FEAS) чи Об'єднання арабських фондових бірж (UASE).

Таким чином, світові біржові об'єднання допомагають сполучити між собою безпосередні організаційні складові світового фондового ринку, а саме світовий ринок акцій, світовий ринок облігацій і світовий ринок деривативів та підтримувати взаємозалежність та взаємодію цих складових всередині світового ринку цінних паперів.

Світовий фондовий ринок, як сукупність національних фондових ринків і міжнародного фондового ринку, які взаємодіють та взаємозалежать та складається з різноманітних учасників, включаючи емітентів цінних паперів, інвесторів, брокерів, дилерів та регуляторів. Що відповідно до своїх організаційних засад включає банки, спеціалізовані фінансово-кредитні установи, фондові біржі, які забезпечують рух світових фінансових потоків та служать посередниками у перерозподілі фінансових активів між кредиторами і позичальниками, продавцями та покупцями фінансових ресурсів в цілому має складну внутрішню структуру.

Беручи до уваги організацію світового фондового ринку, особливості існування та діяльності його безпосередніх складових та учасників, можна констатувати, що в останні десятиліття світовий фондовий ринок, в рамках свого постійного розвитку та змін, пережив значне розширення та зміни, як в розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються. Продовжується його формування та загальне посилення взаємодії його організаційних складових в рамках подальшої взаємодії національних і міжнародних фондових ринків. На це впливає ряд різноманітних факторів та поточних обставин існування світового фондового ринку, як, зокрема, чисельні глобалізаційні процеси, це розвиток міжнародного поділу праці, інтернаціоналізація суспільного виробництва, концентрація і централізація фінансового капіталу, консолідація фінансових інституцій та триваюча інформаційна революція, що супроводжує триваючий перехід суспільства в цифрову епоху, про ці поточні детермінанти розвитку світового ринку цінних паперів, їх вплив на його окремі складові та закономірності розвитку що

формуються під їх впливом піде мова надалі в аналітичній частині цієї Роботи.

РОЗДІЛ 2.
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ

2.1. Світовий ринок акцій

Враховуючи історію та структуру світового фондового ринку, що описується в Розділі 1 цієї роботи, акції, мабуть, є не тільки найбільш впізнаваним та типовим видом цінних паперів, але і найбільш поширеним і важливим цінним папером, що визначає ринкові відносини що складаються на світовому фондовому ринку.

Акції це цінний папір, що випускається компанією для розподілу прав та зобов'язань власників та інвесторів цієї компанії з певною метою (зазвичай, з метою залучення додатково капіталу). Акціям властиве надання певного права власності до власника такої акції, як майнових так і немайнових прав.

Відповідно, акції можна поділити за черговістю отримання доходу та права власника в компанії на прості та привілейовані:

- Прості акції – є найбільш поширеними та доступними, вони надають право, зазвичай, переважно номінальне, право власності компанії, її прибутків у вигляді дивідендів та приймати участь в управлінні цією компанією (залежно від конкретних умов та частки в компанії).
- Привілейовані, або преференційні акції – у порівнянні з простими акціями, надають власнику документоване безумовне права на отримання встановленої частки доходу компанії, незалежно від її фінансових результатів. При цьому власник такої акції завжди має пріоритет у виплатах перед власником простих акцій.

Оскільки акції відіграють, безумовно, ключову роль у діяльності світового

фондового ринку, саме світовий ринок акцій є певним барометром настроїв на світовому фондовому ринку. Так, саме вартість акцій, та фондів що складаються з них (Як приклад, найвідоміший американський індексний фонд S&P 500, що розраховується на основі вартості акцій 500 найбільших промислових компаній США) визначає напрямок всього світового ринку та подальші рішення інвесторів.

Таким чином, як приклад, можливо прослідити кореляцію між вартістю Шанхайського фондового індексу в Китаї та S&P 500 в США. Навіть враховуючи культурну відстань між країнами, географічну відстань і відповідну часову різницю та зв'язки між їх національними фондовими ринками, Шанхайський фондовий індекс, хоч і вважається в цілому більш волатильним ніж S&P 500, зазнає схожі коливання до американського індексу. Це особливо помітно починаючи з 2001 року та вступом КНР до Світової організації вільної торгівлі і подальшої інтеграцію країни в світовий фондовий ринок [17]. Саме з цього часу, китайський фондовий ринок найбільше інтегрувався до світового, а залежність до настроїв американського фондового ринку, хоч і зменшилась з того часу, але свідчить про роль Сполучених штатів у світовій інтеграції національного фондового ринку Китаю [18]. Сучасні відмінності цих двох національних фондових ринків, як складових світового ринку акцій можливо дослідити на Рисунку 2.1.

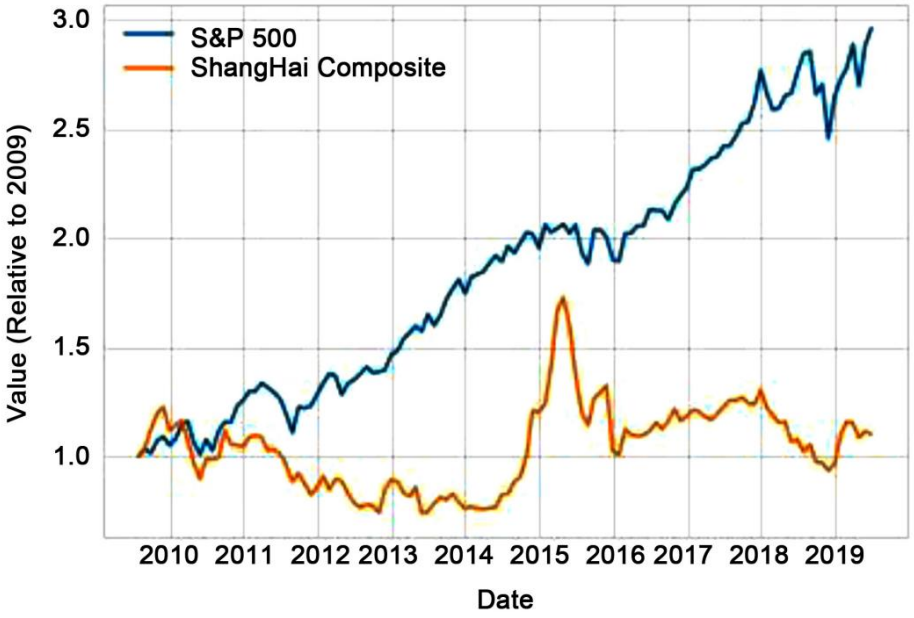

Рисунок 2.1. – порівняння зміни вартості двох співставних фондових індексів США (S&P 500) і КНР (ShangHai Composite) з 2010 по 2019 р. на основі вартості індексу станом на 2009 р. [19]

З Рисунку 2.1. можливо побачити, що Американські акції (синя лінія) постійно зростають з невеликим діапазоном коливань приблизно до 2012 року. Після цього, американські акції демонструють чергування довгий бичачий ринок і короткий ведмежий ринок. Для американських акцій, така ринкова поведінка є показником зрілого та постійно зростаючого національного ринку акцій. Порівняно з американським фондовим ринком, китайський фондовий ринок виглядає більш непередбачуваним, що серед науковців вважається певною характерною рисою цього ринку [20].

Китайський фондовий ринок демонструє свої характеристики на графіку (помаранчева лінія) - короткий бичачий ринок і довгий ведмежий ринок. Вартість акцій китайських компаній є відносно нестабільною, про що свідчать інтенсивні коливання на Рисунку 2.1. З 2010 по 2019 рік вартість S&P 500 постійно зростає, що означає, що фондовий ринок США продовжує розвиватися. Хоча ShangHai Composites одного разу пережив вибуховий ріст, він швидко пішов на спад і

залишився на низьке значення. Якщо бути точним, то бичачий ринок, як правило, приносить значне зростання цін на китайські акції. китайським акціям, проте він не може тривати довго. Більше того, коли ціна на китайські акції повертається до цін, що передували бичачому ринку, і, зазвичай, не повертається до своєї початкової вищої ціни.

За результатом здійсненого порівняльного аналізу Китайського та американського ринку акцій, можливо прийти до висновку що національні фондові ринки Китаю та Сполучених Штатів мають свою особливу ідентичність і розвиваються різними методами. Фондовий ринок США - це зріла і регульована система, яка забезпечує людям стабільне і передбачуване середовище для інвестування своїх грошей. Хоча у китайському фондовому ринку та фінансовій системі є багато недоліків, він існує лише кілька десятиліть та знаходиться під сильним впливом держави та її неринкових заходів впливу на національну економіку, включно із національним ринком акцій, що, в свою чергу, відображається на світовому ринку акцій. Додатково, як зазначають окремі науковці, ціни на акції в Китаї стають настільки ж інформативними щодо майбутніх прибутків, як і в США та все більше відповідають реальному ринковому стану компанії. Таке зростання інформативності цін на акції збіглося зі зростанням ефективності інвестицій серед приватних компаній, що свідчить про те, що ринок агрегує інформацію і подає корисні сигнали менеджерам [21]. На прикладі Китаю, можна побачити що пряме державне втручання викривлює реальну вартість компанії та їх акцій, що є однією з поширеною проблем на світовому ринку акцій, що в свою чергу, переважно застосовується на національних ринках акцій країн, що розвиваються, де панують неринкові заходи впливу та сувора зарегульованість національного фондового ринку [22].

Завдяки розвитку регулювання, зменшенню торгових спекуляцій і поліпшенню загального стану національної економіки, можна спрогнозувати, що китайський ринок акцій, в рамках наявних поточних трендів на світовому ринку акцій, рухатиметься до рівню «зрілості», близького до американського, як найбільшого учаснику світового ринку акцій і безумовного «трендсеттера» на світовому

фондовому ринку, що складає близько половини від його сукупної вартості [23].

Сам світовий ринок акцій, особливо після фінансової кризи 2008 року та подій що слідували за нею, та, особливо в США, відчув на собі певне падіння об'ємів що торгуються на ньому, та лише почав відновлювати колишні об'єми ближче до другої половини 2010-х, це в свою чергу можливо побачити на Рисунку 2.2.

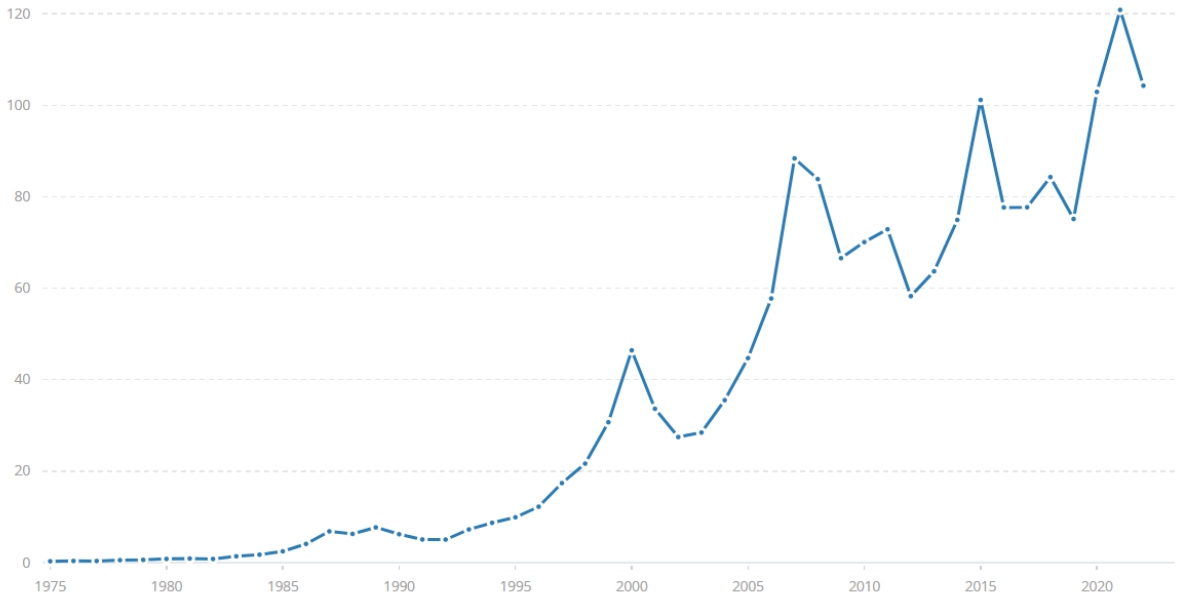

Рисунок 2.2. – Сукупна вартість всіх акцій, що торгуються на світовому фондовому ринку з 1975 по 2022 р. (трлн дол. США) [24]

Крах 2008 року створив потенційно постійні шрами та негативне ставлення до світового ринку акцій. Ця недовіра підірвала довіру до світового ринку цінних паперів в цілому, як і загальне бажання людей інвестувати в цінні папери - особливо серед спостерігачів, які не були інвесторами, коли сталася криза. Зрозуміло, що багато осіб, що напряму не була учасниками ринку – втратили роботу, будинки та інші активи, навіть якщо у них не було грошей на фондовому ринку.

Тим не менш, ті, хто інвестував у 2008 році і продовжував робити це, незважаючи на втрати, відновилися, в той час як ті, хто не інвестував тоді, все ще остерігаються і продовжують ставитися до ринку з недовірою, а світовий ринок акцій продовжує зростати. Відповідно до останніх досліджень, молодь (18-27 років) вдвічі частіше,

ніж люди у віці 55 років і старше, вважає, що банки є більш етичними, ніж раніше [25]. Фактично, люди, які були занадто молодими, щоб інвестувати в ринок у 2008 році, - є інвесторами сьогодні і найбільш активно приймають участь у світовому ринку акцій та, в цілому, мають більш позитивне ставлення щодо його майбутнього.

Окрім всього вищеозначеного, одним з найновіших трендів на світовому ринку акцій є зростання значення ESG (Environmental, Social, and Governance) інвестицій. Інвестори все більше звертають увагу на те, як компанії управляють своїми екологічними, соціальними та корпоративними ризиками. Це відкриває нові можливості для компаній, які можуть демонструвати свою відповідальність у цих областях.

ESG це набір факторів, що використовуються інвесторами для оцінки корпоративної поведінки та прогнозування майбутніх фінансових показників. Екологічні фактори розглядають ставлення компанії до навколишнього середовища, включаючи використання енергії, відходи, забруднення, збереження природних ресурсів та поводження з тваринами. Соціальні фактори досліджують, як компанія управляє відносинами з працівниками, постачальниками, клієнтами та громадами, в яких вона працює. Фактори управління враховують лідерство компанії, оплату праці керівництва, якість аудиту, внутрішній контроль та права акціонерів.

Фактори ESG мають значний вплив на показники світового ринку акцій. Компанії з високими показниками ESG можуть бути більш прибутковими і часто краще управляють ризиками, що призводить до більш стабільних прибутків а відповідно і вищих цін на акції таких компаній, що в свою чергу дозволяє таким компанія залучати більше капіталу. Нещодавні дослідження свідчать, що компанії з високим рейтингом ESG демонструють вищі прибутки та нижчу волатильність у їх фінансових результатах [26]. Це підтверджується припущенням, що фактори ESG розглядаються ринковими агентами як хороший показник фінансової стійкості компаній.

Компанії з високим ESG-рейтингом краще управляють специфічними для компанії

діловими та операційними ризиками, а отже, мають меншу ймовірність постраждати від «інцидентів», які можуть вплинути на ціну їхніх акцій. Як наслідок, вартість акцій таких компаній демонструють нижчий рівень специфічних «залишкових» ризиків. Отже, ESG відіграє вирішальну роль на світовому фондовому ринку і набуває все більшого значення для інвесторів у всьому світі.

Враховуючи ці тенденції, можна очікувати, що світовий ринок акцій буде продовжувати розвиватися та адаптуватися до нових викликів у майбутньому. Це, безумовно, має, та буде мати все більший вплив на роль акцій як ключового інструменту на світовому фондовому ринку.

Беручи до уваги інформацію та висновки окреслені вище, світовий ринок акцій відіграє важливу роль не тільки в рамках світового фондового ринку, але і в глобальній економіці в цілому завдяки своїй ролі індикатори економічних настроїв інвесторів та стану світової економіки. Період з кінця 1960-х до початку 1980-х років став свідком значних структурних змін на світових фінансових ринках. Тоді виник ринок «євродоларів», на якому неамериканські установи залучали та розміщували долари в Європі та інших країнах. Режим фіксованих валютних курсів, що панував з 1945 року, розпався, і більшість основних валют почали «плавати», створюючи валютні ризики, яких раніше не було. Наприкінці 1970-х - на початку 1980-х років під впливом «монетаристських» економістів, таких як Мілтон Фрідман, кілька провідних центральних банків (наприклад, США та Великобританії) почали таргетувати грошову масу як засіб контролю над інфляцією, використовуючи зміни процентних ставок як основний інструмент. Таким чином, вони перейшли від відносно стабільних процентних ставок до частої зміни ставок, що значно збільшило загальну волатильність відсоткових ставок [27].

Арабо-ізраїльська війна і нафтове ембарго 1973 року та дві великі нафтові кризи 1973 і 1979 років значно збільшили невизначеність на товарних ринках. Вони також призвели до величезних надлишків іноземної валюти у великих нафтовидобувних країнах («нафтодоларів»), які змушені були шукати шляхи інвестування на міжнародних ринках.

Разом ці зміни призвели до різкого зростання рівня невизначеності на фінансових

ринках, а отже, і попиту на інструменти управління ризиками, такі як форварди, ф'ючерси та опціони [28].

Як приклад, згідно інформації за 2021 рік від Світової федерації бірж (WFE), зібраної серед 50 бірж-респондентів обсяги торгів похідними цінними паперами зросли на 33% порівняно з 2020 роком, і за рік було укладено рекордну кількість деривативних контрактів - 63,24 мільярда (33,88 мільярда опціонів та 29,35 мільярда ф'ючерсів). Це на 221,1% більше, ніж за останні 10 років, при середньорічному темпі зростання 13,8% [29].

В цілому, світовий ринок похідних паперів продовжив позитивну тенденцію, збільшившись у 2021 році на 33% порівняно з 2020 роком, але повільнішими темпами, ніж у попередньому році (44,5%), що вчергове підтверджує, те що 2020 рік був винятковим за всіх сусідніх років і що вже через рік, невизначеність, що була спричинена пандемією Коронавірусу, зменшилася, це можливо побачити на Рисунку 2.3.

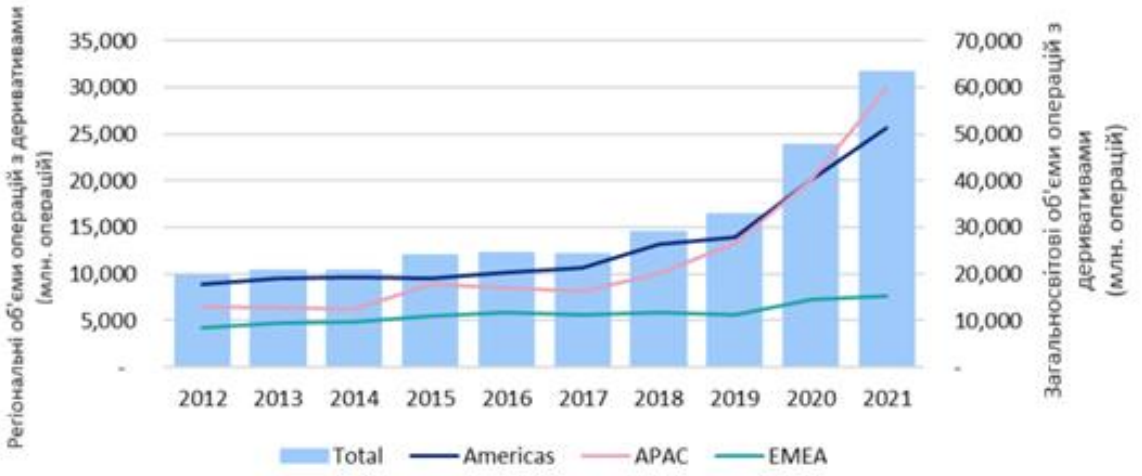

Рисунок 2.3. – Об’єми операцій з деривативами на світовому фондовому ринку за 2012-2021 роки (в цілому та в розрізі регіонів) [29]

Зростання обсягів у 2021 році було помітно в усіх світових регіонах: Американський (Americas) (27%), Азійсько-тихоокеанський (APAC) (49,2%) та об’єднаному регіоні що включає Європу, близький схід та Африку (EMEA) (5,1%).

Для порівняння, за підсумком 2020 року в Америці обсяг продажів зріс на 42%, в APAC - на 43,4%, а в EMEA - на 29,7% . У 2021 році кожен регіон досягнув свого піку обсягів торгівлі деривативами, що за об'ємами перевищив за своїми результатами всі спостереження за останні десять років, які були здійснені WFE, а Азійсько-тихоокеанський регіон продовжив тенденцію до зростання та за обсягами торгівлі деривативами обійшов Американський регіон, що можна побачити на Рисунку 2.4.

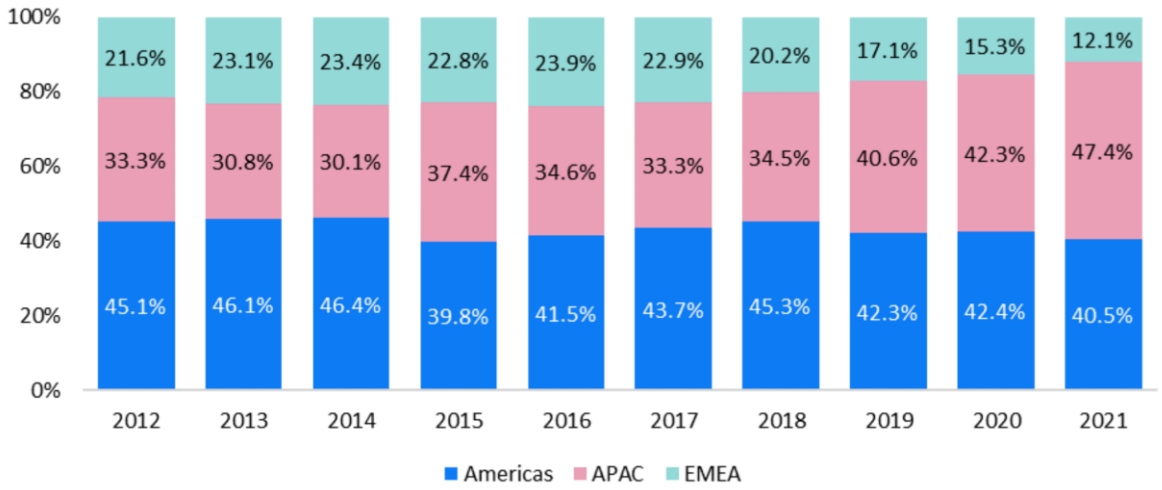

Рисунок 2.4. – Частка регіонів у загальному об'ємі торгівлі деривативами на світовому фондовому ринку за 2012-2021 роки [29]

Хоча плаваючі валютні та процентні ставки, волатильність цін на сировинні товари та невизначеність – були безпосередніми причинами зростання та використання деривативів, на розвиток світового фондового ринку впливали й інші чинники, про які буде згадано в рамках частини 2.3. цієї роботи.

Враховуючі особливості похідних інструментів на світовому ринку акцій, варто додатково означити ризики що властиві цьому ринку в чергове визначивши природу акцій та їх місце в світовому фондовому ринку.

Акції, як ті цінні папери, які представляють власність у компанії, та власники яких відомі як акціонери, мають право на частку прибутку компанії у вигляді дивідендів, а також право голосу на загальних зборах акціонерів. Вони також можуть мати

право на частку активів компанії у випадку її ліквідації. Він допомагає компаніям залучати капітал для росту та експансії, а також дозволяє інвесторам розподіляти свій капітал та ризики. Крім того, вони сприяють економічному розвитку шляхом перерозподілу капіталу від менш продуктивних до більш продуктивних інвестицій.

Однак, як і будь-який інший ринок, світовий ринок акцій має свої виклики та ризики. Одним з них є ризик волатильності, коли ціни на акції можуть значно коливатися в короткі періоди часу. Це може призвести до значних втрат для інвесторів, особливо для тих, хто інвестує на короткостроковій основі. Іншим викликом є ризик неправильної оцінки. Інвестори можуть переоцінити потенціал компанії для прибутку, що може призвести до переплати за акції. З іншого боку, вони можуть недооцінити компанію, що може призвести до пропущених можливостей для прибутку. Наприклад, під час "бульбашки dotcom" в кінці 1990-х - початку 2000-х років, багато інвесторів переоцінили потенціал технологічних компаній, що призвело до значного зростання цін на акції цих компаній. Однак, коли "бульбашка" лопнула, багато з цих компаній виявилися неприбутковими, і їх акції різко впали в ціні .

Додатково, в контексті України, варто виокремити ризик валютних коливань. Для інвесторів, які купують акції іноземних компаній, існує ризик, що коливання валютних курсів можуть негативно вплинути на вартість їхніх інвестицій. Наприклад, якщо український інвестор купує акції американської компанії, а потім вартість долару США впаде відносно гривні, вартість цих акцій в гривнях знизиться, навіть якщо ціна акцій в доларах залишиться незмінною. Це також варто враховувати при здійсненні операцій на світовому ринку акцій.

Також, самим, мабуть, непередбачуваним та критичним ризиком є ризик політичної нестабільності. Наприклад, політичні кризи, війни або терористичні акти можуть призвести до падіння цін на акції. Це було особливо помітно під час перших місяців вторгнення росії в Україну, чи під час відновлення конфлікту на близькому сході.

Незважаючи на ці виклики та ризики, світовий ринок акцій, як мабуть, найтиповіша складова світового ринку цінних паперів продовжує грати важливу

роль у забезпеченні глобального економічного розвитку та прогресу. З правильним управлінням та стратегією, він може принести значні вигоди для інвесторів та компаній на світовому фондовому ринку.

2.2. Світовий ринок облігації

Облігації – це цінний папір, що виступає в ролі певного займу від інвестора до компанії, що в свою чергу виплачує відсоткові доходи до інвестора. Таким чином, за допомогою цінних паперів такого типу створюються певні відносини позики, що гарантуються емітентом цього цінного паперу.

При цьому, облігації, на відміну від акцій, не надають власнику права власності та зазвичай мають завчасно визначену періодичність та суму виплат від компанії до інвестора.

Світовий ринок облігацій, в свою чергу, як частина загального світового фондового ринку, відіграє важливу стабілізуючу роль. Оскільки, зазвичай, умови облігацій, включно з їх відсотковою ставкою є завчасно узгодженими між емітентом та кредитором, ці боргові інструменти є найбільш прибутковими у часи високих ключових ставок національних банків, що в свою чергу, часто застосовуються в умовах високих рівнів інфляції. Тим самим, Світовий ринок облігацій відіграє важливу роль в глобальній економіці тим, що допомагає компаніям та урядам залучати фінансування, а також дозволяє інвесторам розподіляти свій капітал та ризики.

Сам світовий ринок боргових інструментів, залежно від типу облігації, можна поділити на світовий ринок державних облігацій та світовий ринок недержавних облігацій.

Особливу роль на світовому ринку облігацій відіграють державні облігації, що емітуються багатьма країнами світу (у тому числі Україною, що випускає свої Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП)), і є доступними до купівлі, в

більшості випадків, не тільки громадянами цієї країни, але і закордонними кредиторами, що робить державу важливим емітентом на світовому ринку облігацій і світовому фондовому ринку в цілому. Загалом, державні облігації користуються таким попитом на світовому ринку цінних паперів через власні конкурентні переваги, що є досить унікальними порівняно з іншими типами цінних паперів, що зазвичай випускаються різноманітними незалежними підприємствами та компаніями, серед таких характеристик можна виокремити:

Надійність: Державні облігації є борговими зобов'язаннями держави, тому вони вважаються надійними інвестиціями. Навіть у випадку ліквідації компанії-емітента, власники її облігацій мають пріоритет щодо вимог на активи компанії для повернення своїх вкладів.

Дохідність: Облігації зазвичай пропонують стабільний потік доходу у вигляді купонних виплат. Вони можуть пропонувати вищу дохідність, ніж банківські депозити.

Диверсифікація портфеля: Інвестування в державні облігації дозволяє інвесторам диверсифікувати свій портфель і зменшити загальний рівень ризику.

Фінансування держави: Купуючи державні облігації, інвестори фактично надають позику державі, яка використовує ці кошти для фінансування різних проектів, таких як інфраструктурні проекти, соціальні програми тощо. Це, зокрема, особливо є актуальним в контексті України, що випускає власні військові ОВДП, кошти з яких спрямовуються безпосередньо на підтримку країни у війні проти держави-агресора [30].

Ліквідність: Державні облігації є високоліквідними активами, що означає, що їх у майбутньому можна легко купити або продати на вторинному ринку.

При цьому, зважаючи на вищеозначені сильні сторони державних облігацій, завжди залишається ризик дефолту країни, за яким інвестовані кошти можуть бути безповоротно втрачені. Тим не менш, це є більш актуальним для країн, що не є розвинутими, і що готові за цей ризик мати більш високу відсоткову ставку ніж країни, що є розвинутими і фінансово-стабільними.

Також, говорючі про ризики, варто зазначити що облігації, через свою природу,

можуть не принести очікуваного доходу за умови що, після купівлі облігації значення інфляції буде вище за відсоткову ставку, чи буде збільшена облікова ставка національного банку цією країни, що в свою чергу, зазвичай супроводжується збільшенням відсоткової ставки за облігаціями такої країни.

Щодо облігацій компанії на світовому фондовому ринку, то вони є не менш поширеними. Облігації виступають логічною альтернативою до емісії власних акцій, якщо власники компанії не хочуть поділяти право власності, але потребують якнайшвидшого залучення додаткових коштів. Окрім цього, облігації вважаються більш стабільним і передбачуваним фінансовим інструментом порівняно з акціями, а відповідно і менш ризиковими інвестиціями для консервативних інвесторів, що віддають перевагу, перш за все, саме таким інвестиціям, що мають найменший ризик до втрати інвестованої суми [31].

Міжнародна асоціація ринків капіталу (ICMA), міжнародна саморегульована організація світового фінансового ринку, оцінює сукупний розмір світового ринку облігацій станом на 2020 рік у розмірі 128,3 трлн. Дол. США, з яких 87,5 трлн. Дол. США. (68%) складають облігації державної позики, а 40,9 трлн. Дол. США (32%) складають корпоративні облігації, це можливо побачити на Рисунку 2.5. [32].

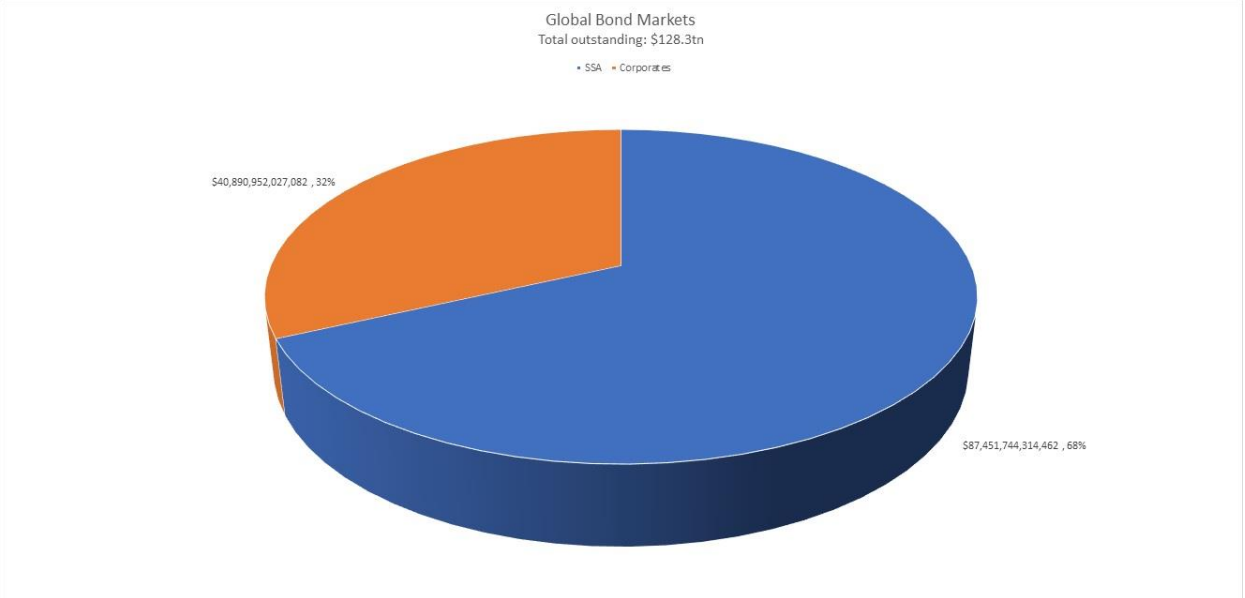

Рисунок 2.5. – Сукупна вартість світового ринку облігацій станом на 2020 р. в розрізі державних (синій колір) і недержавних облігацій (оранжевий колір) [32]

Як можливо побачити з Рисунку 2.5., близько 2/5 світового ринку облігацій займають облігації державної позики. Це викликано зокрема факторами, що властиві державним облігаціям, а саме їх відносної гарантованості та стабільності порівняно з іншими цінними паперами. Ще однією причиною, що пояснювали би домінування таких облігацій на ринку можна назвати те, що, здебільшого, для компаній випуск таких облігацій є не єдиним цінним папером, що дозволятиме залучити до компанії вільні кошти – компанії окрім випуску облігацій можуть для цієї цілі емітувати власні акції, при цьому надаючи інвесторам частку в компанії. В той же час, держава, за своєю природою, не завжди може віддати свою певну частку інвестору та емітувати власні акції в цілому. Ще однією причиною, що пояснювали би таку популярність облігацій державної позики можна назвати доступність таких цінних паперів для населення та іноземних інвесторів. Досить часто дохід за такі облігації не оподатковується, самі облігації мають низьку базову вартість, та є доступними до купівлі в державних установах, комерційних банках чи навіть через інтернет при цьому без потреби заповнювати чисельні необхідні документи чи

оформлювати договір з брокером, як це вимагається для купівлі більшості цінних паперів чи ведення торгівлі на біржі [33]. Як приклад, в Україні, як ординарні так і військові ОВДП можливо купити з мінімальною інвестицією всього у 1000 гривень через мобільні додатки банків чи навіть за допомогою застосунку «Дія» [34].

За результатом вищеозначеного аналізу, можливо спостерігати важливу безпосередню пряму участь держав світу в світовому ринку облігацій в якості емітента, що безпосередньо приймає важливу участь у світовому фондовому ринку, а відповідно й ретельно спостерігають та регулюють ринки, на яких перебувають їх облігації.

ICMA додатково надає інформацію щодо розподілу частки світового ринку облігацій між країнами світу, яку також варто дослідити для розуміння поточного стану світового ринку боргових інструментів та визначення детермінантів його розвитку.

Так, ринок світовий ринок облігацій, так само як і світовий ринок облігацій домінують Сполучені Штати Америки, сукупна вартість національного ринку облігацій яких станом на 2020 рік дорівнює 22,4 трлн. Дол. США, слідом за США з відносно невеликим відривом йде КНР з сукупною вартістю в 19,8 трлн. Дол. США, на третьому місці знаходиться Японія з ринком в 12,4 трлн. Дол. США. Разом ці три країни складаються 62% світового ринку державних облігацій, це можливо побачити на Рисунку 2.6. [32].

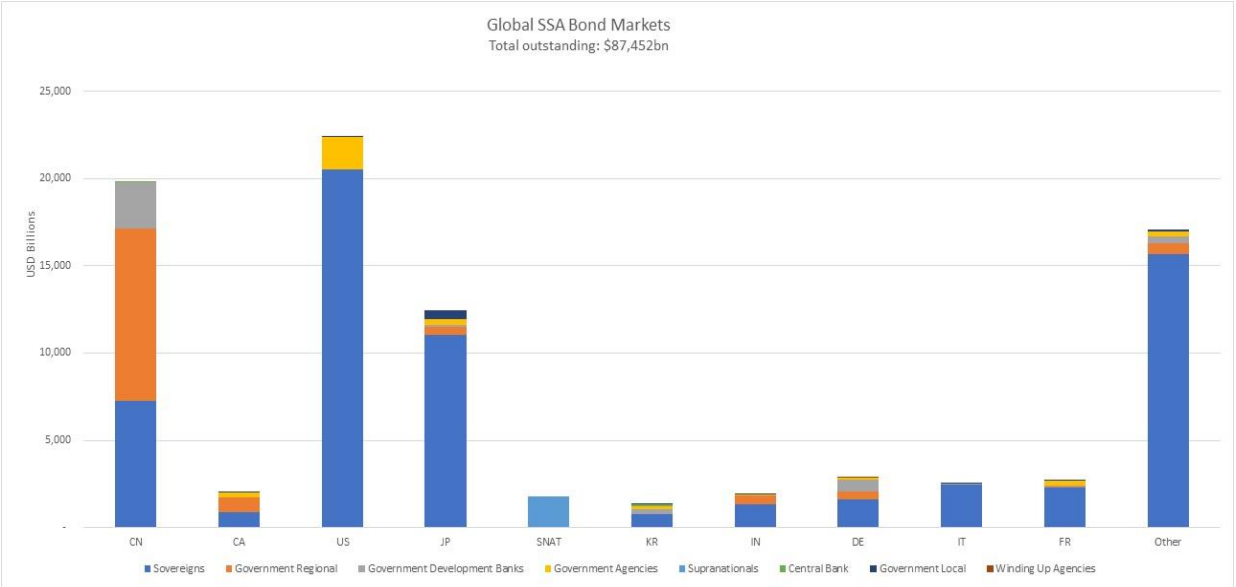

Рисунок 2.6. – Порівняння сукупної вартості світового ринку державних облігацій станом на 2020 р. серед обраних країн (скорочення за ISO 3166-1) в розрізі типів державних облігацій [32]

Щодо недержавних облігацій, то, з урахуванням країни реєстрації компаній, Світовий ринок недержавних облігацій так само домінує США із сукупною вартістю у розмірі 10,9 трлн. Дол. США. Найближче значення за розміром власного ринку недержавних облігацій до Сполучених Штатів має Китай (7,4 тлн. Дол. США). Разом вони складають 45% світового ринку недержавних облігацій, ці значення можливо побачити на Рисунку 2.7. [32]

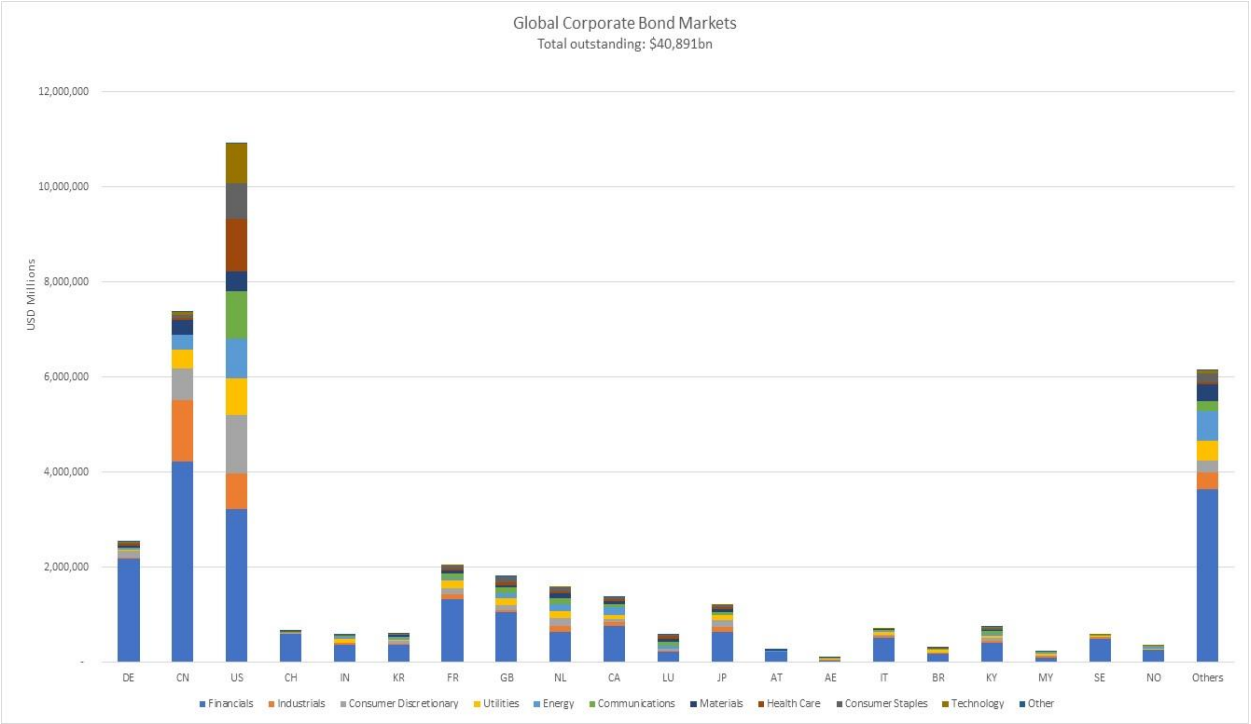

Рисунок 2.7. – Порівняння сукупної вартості світового ринку недержавних облігацій станом на 2020 р. серед обраних країн (скорочення за ISO 3166-1) в розрізі типів недержавних облігацій [32]

Проаналізувавши Рисунок 2.6. і Рисунок 2.7., можливо зазначити, що весь Світовий ринок облігацій, як і світовий ринок акцій, домінує національний ринок США, який займає значну світового ринку облігацій за вартістю боргових інструментів що знаходяться на ньому. При цьому, на Рисунку 2.6. спостерігається разюча відмінність в структурі ринків державних облігацій Китаю та Сполучених штатів – якщо в США більшість державних облігацій складають звичайні облігації державної позики (синій колір), із відносно незначною кількістю облігацій, що були емітовані безпосередньо конкретними державними установами (жовтий колір), то в КНР значну частку займають муніципальні облігації (оранжевий колір). Ця відмінність може бути пояснена блискавичною розбудовою інфраструктури всередині країни, для фінансування якої, регіони Китаю емітують свої облігації і тим самим фінансують великі інфраструктурні проекти. Такі облігації можуть складати значну частку бюджетів китайських регіонів і при цьому призводити до

надвисоких рівнів боргових зобов'язань регіонів, що, у випадку великих та неочікуваних потрясінь на фінансових ринках можуть призводити до негативних наслідків для загального фінансової системи країни. Такім потрясінням стала пандемія коронавірусу, що, як наслідок призвела до того, що окремі регіони були близькі до того щоб втратити змогу обслуговувати вже наявні кредитні зобов'язання, а сукупний борг всіх регіонів досяг позначки в 9,5 трлн. Дол. США в 2023 році [35]. Водночас в кінці того ж року, центральний уряд об'явив про відділення 136,6 млрд. Дол. США для 20 регіонів з найбільш важкою борговою ситуацією [36].

Вищеозначений аналіз Рисунків 2.6. і 2.7. та характеру ринку боргових зобов'язань Китаю в чергове доводить важливість світового ринку облігацій у складі світового ринку цінних паперів, що, в свою чергу, хоч і є в цілому менш ризиковим та динамічним ніж світовий ринок акцій, але як і будь який цінний папір потребує відповідного ризик-орієнтованого підходу, у разі недотримання якого можливі не менш великі економічні потрясіння ніж від співставних подій на світовому ринку акцій.

Враховуючи вплив США на світовому фондовому ринку, варто ретельніше додатково проаналізувати національний фондовий ринок цієї країни, для того щоб, в свою чергу, порівняти світовий ринок облігацій із світовим ринком акцій, детальніше дослідити кожен ринок окремо та їх ролі в світовому фондовому ринку.

Так само, як індекс S&P 500 відстежує акції, індекси облігацій, такі як Bloomberg Aggregate Bond Index (Agg), Merrill Lynch Domestic Master та Citigroup U.S. Broad Investment-Grade Bond Index, відстежують та вимірюють ефективність портфеля корпоративних облігацій.

Агрегований індекс облігацій Bloomberg U.S. Aggregate Bond Index («Agg») - це загальний індекс дохідності для багатьох фондів облігацій та біржових фондів (ETF). Він надає інвесторам стандарт, за яким вони можуть оцінювати фонд або цінний папір. Індекс включає державні та корпоративні облігації національного ринку облігацій США, що, в свою чергу, як найбільший учасник світового ринку облігацій демонструє поточні настрої та тренди на світовому ринку облігацій [37].

Для додаткового розуміння світового ринку облігацій та дослідження його відмінностей зі світовим ринком акцій, варто на прикладі США порівняти індекс Bloomberg Agg з індексом S&P 500, що виступає в аналогічній ролі для національного ринку акцій США, значення доходності цих двох індексів за останні роки та різниця між їх значеннями показана у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. – Порівняння доходності індексу Bloomberg Agg. з S&P 500 в 2000-2021 рр., % [38] [39] [40] [41] [42] [43]

Рік	Bloomberg Agg	S&P 500	Різниця
2000	11.63%	-9.03%	20.66%
2001	8.43%	-11.85%	20.28%
2002	10.23%	-22.97%	33.20%
2003	3.63%	28.36%	24.73%
2004	4.10%	10.74%	6.64%
2005	2.06%	4.83%	2.77%
2006	5.24%	15.61%	11.49%
2007	6.97%	5.48%	1.49%
2008	5.24%	-36.55%	41.79%
2009	5.93%	26.94%	21.01%
2010	6.54%	14.82%	8.28%
2011	7.84%	2.10%	5.74%
2012	4.21%	15.89%	11.68%
2013	-2.02%	32.15%	34.17%
2014	5.97%	13.52%	7.55%
2015	1.14%	1.38%	0.24%
2016	3.25%	11.77%	8.52%
2017	3.54%	21.61%	18.07%
2018	0.01%	-4.23%	5.23%
2019	8.72%	31.21%	22.49%
2020	3.76%	18.02%	14.26%
2021	-1.5%	28.47%	29.97%

Таблиця 3.1. дає змогу побачити та прийти до висновку, що за період з 2000 по 2021 р. значення індексу Agg було позитивне порівняно з минулим періодом 19 з 21 років, а найбільше зростання склало 11,63% у 2000 році. При цьому індекс S&P 500 мав позитивне значення лише 16 з 21 років, і з найбільшим зростанням у 31,21% в 2019 році. При цьому S&P 500 був більш вразливим до потрясінь на світовому фінансовому ринку, так у 2000-2002 роках під час кризи Dot com індекс мав значення від -9,03% до -22,97%, тоді як ринок облігацій, та індекс Agg за цей же період мав найбільше зростання за весь обраний період з 2000 по 2021 рік в діапазоні від 8,43% до 11,63%.

Під час кризи 2008 року світовий ринок акцій, та S&P 500 зазнав найбільшої негативної зміни у розмірі -36,55%, тоді як світовий індекс облігацій не зазнав таких потрясінь, а індекс Agg збільшився на 5,24%. У цьому же році, за підсумком аналізу даних, що зазначені у таблиці 3.1., можливо побачити найбільшу різницю між цими двома індексами за обраний період, а саме 41.79%.

В цілому, за підсумком аналізу табл. 3.1., можливо прийти до висновку, на прикладі американського фондового ринку, як найбільшого учасника світового фондового ринку, як світового ринку акцій, так і світового ринку облігацій, що, в довгостроковій перспективі, світовий ринок облігацій є більше стабільним і стійким до потрясінь на світовому фондовому ринку, але, при цьому, так само зазнає менших темпів зростання порівняно із ринком акцій. Так, беручи до уваги інформацію що наводиться у таблиці 3.1., з початку 2003 року по 2023 рік, доходність індексу Agg не перевищувала 10 відсотків, у той час як індекс S&P за цей же період зазнавав як зростань у розмірі 32.15%, так і падінь у розмірі -36.55%.

Тим не менш, враховуючи все вищеописане, варто враховувати ризики, що властиві світовому ринку облігацій. Зокрема важливо враховувати ризик дефолту, коли емітент не може виконати свої зобов’язання за облігаціями. Це особливо актуально для державних облігацій країн, що не є розвинутими, і що готові за цей ризик мати більш високу відсоткову ставку ніж країни, що є розвинутими і фінансово-стабільними.

Враховуючи ці фактори, можна зрозуміти, що світовий ринок облігацій є складною

та динамічною системою, яка вимагає глибокого розуміння та аналізу для ефективного управління та інвестування, що при цьому відіграє важливу роль у глобальній економіці, допомагаючи забезпечити стабільність та розвиток. Однак, як і будь-який інший ринок, він має свої виклики та ризики, що потребують уважного розгляду та управління.

2.3. Закономірності розвитку світового фондового ринку

Світовий фондовий ринок постійно розвивається та зростає, формується під впливом різноманітних чинників. Це включає інформаційно-технологічні, організаційно-економічні, соціально-культурні та політико-правові аспекти. Зокрема, спостерігається постійне зростання обсягів торгів, числа учасників, кількості операцій та країн, що беруть участь у цих процесах.

Процес формування світового фондового ринку супроводжується все більш системною взаємодією національних та міжнародних фондових ринків. Це зумовлено закономірностями фінансової глобалізації, яка швидко адаптується до нововведень в інформаційно-комунікаційному процесі. З одного боку, це сприяє динамізації міжнародних інвестиційних процесів та підвищує їх ефективність. З іншого боку, це породжує нові проблеми, пов’язані з безпрецедентними переливами спекулятивного капіталу, які важко регулювати на національних та міжнародних фондових ринках.

В результаті цього можуть виникати локальні та глобальні фінансові кризи, що посилюють фінансово-інвестиційну асиметрію в економічному розвитку. Це проявляється на світовому функціональному та міждержавному рівнях і набуває системного характеру. Таким чином, важливо розуміти ці закономірності для розуміння закономірностей розвитку світового фондового ринку та його поточного стану.

Зокрема, як зазначалось в частині 2.1. цієї роботи, особливу популярність

набирають не стільки традиційні акції чи облігації, скільки різноманітні деривативи як основний об’єкт інвестування для значного прошарку інвесторів.

Особливу увагу варто приділити інформаційно-технологічним чинникам, що досить суттєво впливають на постійне зростання обсягів торгів, числа учасників, кількості операцій та країн, що беруть участь у цих процесах.

Основні технологічні тренди в сучасних фондових ринках включають використання великих даних, штучного інтелекту (AI), машинного навчання та блокчейн технологій. Ці технології допомагають в аналізі та прогнозуванні ринкових трендів, автоматизації торгових операцій та покращенні прийняття рішень.

Штучний інтелект, зокрема, відіграє все більшу та все більш важливу роль у сучасних фондових ринках. Він використовується для аналізу великих обсягів даних, прогнозування ринкових трендів та автоматизації торгових операцій. Наприклад, компанія Nvidia, що розробляє чіпи для AI, збільшила свою ринкову вартість на понад $1 трлн за перші три місяці 2024 року [44].

Однак, разом з перевагами, штучний інтелект також створює нові виклики та ризики. Це включає питання безпеки даних, ризики кібератак та потребу в регулюванні нових технологій.

Додатково, окремо варто зупинитись на впливі штучного інтелекту на алгоритмічну торгівлю на світовому фондовому ринку. Алгоритмічна торгівля призвела до значної трансформації фінансових ринків, запровадивши різноманітні стратегії, які використовують потужність обчислень та аналіз даних у реальному часі. Для трейдерів та інвесторів життєво важливо розуміти та використовувати ці фундаментальні стратегії, щоб орієнтуватися в динамічних ринкових умовах.

Однією з ключових стратегій в алгоритмічній торгівлі є стратегія слідування за трендом, яка полягає у визначенні та використанні цінових тенденцій. Алгоритми, що реалізують цю стратегію, ретельно аналізують історичні цінові дані, щоб виявити закономірності і тенденції, тим самим прогнозуючи майбутні цінові рухи. Машинне навчання (Machine learning) змінює правила гри в алгоритмічній торгівлі, дозволивши системам вчитися на основі даних і адаптуватися до мінливих

ринкових умов. Ці алгоритми аналізують історичні дані, виявляють закономірності та прогнозують майбутній рух цін [45]. Перевагою машинного навчання є його здатність виявляти нелінійні зв'язки та адаптуватися до динаміки ринку. На національних фондових ринках країн, що розвиваються, слідування за трендами не завжди може спрацьовувати через непередбачуваності такого ринку, як було зазначено на прикладі ринку КНР в Розділі 2.1. цієї Роботи.

Таким чином, алгоритмічна торгівля на основі штучного інтелекту, що, в свою чергу, тренується за допомогою машинного навчання пропонує диверсифікований інструментарій для трейдерів, які прагнуть бути попереду на світовому фондовому ринку та вчасно адаптуватись до реаліїв ринку. Оскільки інформаційно-технологічне середовище продовжує розвиватись та змінюватись, для учасників світового фондового ринку важливо бути в курсі тих рушійних змін, що засновуються на останніх розробках штучного інтелекту.

В цілому, інформаційно-технологічні зміни та штучний інтелект відіграють ключову роль у формуванні глобального фондового ринку, впливаючи на його функціонування та розвиток. Завдяки прогресу в інформаційних технологіях, світовий фондовий ринок стає все більш доступним та швидким, дозволяючи інвесторам здійснювати операції в реальному часі з будь-якої точки світу. Цей ринок продовжує адаптуватися до змін у світовій економіці, відповідаючи на нові виклики, такі як зміна клімату, технологічні інновації та геополітичні ризики, що робить його надзвичайно динамічним та важливим компонентом міжнародної фінансової системи.

Пандемія COVID-19 так само спричинила значний шок на світових фондових ринках у 2020 році. Оскільки країни по всьому світу запровадили локдауни для контролю за поширенням вірусу, діяльність підприємств була порушена, що призвело до різкого падіння вартості акцій. Однак ринки швидко відновилися завдяки безпрецедентним заходам монетарного та фіскального стимулювання з боку урядів країн світу. Пандемія викликала рецесію, яка стала другою за величиною глобальною рецесією в новітній історії. Це призвело до скорочення бізнесової активності в секторі послуг під час карантину. Одним з найбільш

яскравих показників обвалу було зниження вартості ф'ючерсів на нафту до від'ємного значення [46]. Це стало наслідком краху фондового ринку 2020 року, під час якого спостерігалося найбільше за тиждень падіння фондового ринку з часів фінансової кризи 2007—2008 років. В результаті пандемії уряди надали безпрецедентну кількість коштів для стимулювання економіки. Однак, незважаючи на ці заходи, майбутнє світової економічної системи характеризується у значній ступені невизначеністю. Вплив пандемії COVID-19 на світовий фондовий ринок продовжує вивчатися. Однак вже зараз очевидно, що вона внесла значні зміни в глобальну економіку і світовий фондовий ринок.

Говорячи про закономірності розвитку світового фондового ринку, неможливо обійти сучасні тенденції в регулюванні світового фондового ринку та його безпосередніх складових, зокрема в площині транскордонних операцій та міжнародного оподаткування в межах відповідальності податкових органів безпосередніх країн-учасників світового фондового ринку. Уряди та регулятивні органи по всьому світу продовжують вносити зміни в законодавство, що регулює фондовий ринок. Це може включати все, від змін у податковому законодавстві до нових правил щодо корпоративного управління. Так, Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у відповідь на запит країн великої двадцятки (G20) був розроблений Загальний Стандарт Звітності (CRS, Common Reporting Standard), що враховуючи досвід Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA) в США, регламентує звітування та обмін інформацією між юрисдикціями про фінансові рахунки, в тому числі рахунки в цінних паперах та прибутки отримані від володіння цінними паперами. Цей Стандарт, схвалений Радою ОЕСР 15 липня 2014 року, вимагає від країн, які його імплементують, здійснювати збір інформації від фінансових установ про фінансові рахунки власників рахунків та щорічно на автоматичній основі обмінюватись такою інформацією з юрисдикціями-партнерами з обміну в рамках Багатосторонньої угоди компетентних органів про автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки (Multilateral Competent Authority Agreement on Automatic Exchange of Financial Account Information (далі – Багатостороння угода MCAA CRS). Відповідно до Загального стандарту звітності

CRS фінансові установи країни-учасниці зобов'язані здійснювати належну комплексну перевірку (due diligence) фінансових рахунків та серед власників рахунків, виявляти осіб, які є податковими резидентами інших юрисдикцій-партнерів з обміну інформацією. Інформація про такі рахунки подається фінансовими установами до компетентного органу країни-учасниці, який надалі надсилає відомості про фінансові рахунки юрисдикціям, резидентами яких є власники чи контролюючі особи власників фінансових рахунків [47]. Зокрема, цікаво що зовсім нещодавно Україна, а саме Державна податкова служба України як компетентний орган України приєдналася до Багатосторонньої угоди CRS, яка передбачає забезпечення відповідності національного законодавства та практики вимогам Загального стандарту звітності CRS, зокрема в частині звітування про осіб що мають рахунки в цінних паперах [48].

Все більшу роль у світовому фондовому ринку починають відігравати неінституційні інвестори, що створюють певний «паралельний» світовий фондовий ринок – ринок крипто-активів, що зазнає певної інтеграції із світовим фондовим ринком. Так, популярності набирають біржові інвестиційні фонди, що включають в себе криптовалюти. Зокрема, нещодавно Національна комісія з цінних паперів США (SEC) погодила розміщення на організованих фондових ринках США 11 «крипто-фондів», до складу яких входить біткоїн [49].

Ці тренди та закономірності впливають на рішення, які приймають інвестори, а також на загальну динаміку світового фондового ринку в умовах стрімкого технологічного розвитку, технологічні інновації продовжують трансформувати фондовий ринок. Це включає в себе все, від автоматизованої торгівлі до використання штучного інтелекту для прогнозування руху ринку. Також цифрові активи, такі як криптовалюта, стають все більш поширеними. Разом з цим інвестиції, зосереджені на екологічних, соціальних та корпоративних управлінських (ESG) факторах, стають все більш популярними. Інвестори все більше звертають увагу на те, як компанії відповідають на ці виклики.

Також, зі стрімким розвитком країн, що розвиваються, та, залучення все більшої кількості людей до світової економіки, включно зі світовим фондовим ринком,

поширенням мережі Інтернет і засобів мобільного зв’язку, зростатиме інтеграція національних економіку у світовий фінансовий простір. Як показує приклад Китаю, після «відкриття» його економіки до світового фондового ринку, велика кількість вільного капіталу з розвинутих країн була спрямована задля розвитку країни, що, ще донедавна за рівнем ВВП на душу населення поступалась окремим країнам Центральної Африки, а наразі є другою найбільшою економікою світу за рівнем ВВП [50]. Відповідно, можливо очікувати що й інші країни, що розвиваються слідуватимуть за досвідом КНР у формуванні своїх майбутніх економічних політик по відношенню до світового фондового ринку та інтеграції свого національного ринку цінних паперів.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного аналізу з метою визначення глобальних детермінантів світового фондового ринку та поточного стану його розвитку, можуть бути зроблені такі висновки.

1. Світовий фондовий ринок відіграє надважливе значення у всьому світовому фінансовому ринку. Саме він забезпечує найбільш ефективний перерозподіл фінансових ресурсів на світовому рівні, визначає конкурентоспроможність та динаміку розвитку національних економік та окремих компаній в рамках їх взаємодії та в умовах впливу, що на них здійснює світовий фондовий ринок, у процесі взаємодії національних та міжнародних фондових ринків у світовій економіці.
2. Всі учасники світового фондового ринку, а саме його безпосередні прямі учасники, різноманітні фінансові посередники, регулятори й інфраструктурні учасники всі відіграють свою, по своєму важливу роль у функціонуванні та розвитку світового фондового ринку. В межах світового фондового ринку особливо важливу роль відіграють міжнародні об’єднання та саморегулівні організації, такі як IOSCO, ICMA чи WFE, що сприяють стандартизації, обміну інформації та досвіду між учасниками ринку і таким чином впливають на його поточний стан і розвиток на світовому рівні.
3. Організація світового фондового ринку є досить складною, та включає в себе багато взаємопов’язаних елементів, що кожен відіграє свою важливу функцію. Так, національні фондові ринки, що приймають участь у формуванні світового фондового ринку, можливо поділити на дві основні моделі функціонування – американську і європейську, що мають свою відмінну внутрішню структуру та особливості. Також світовий фондовий ринок можливо поділити за організацією на організований та неорганізований. Організований фондовий ринок складають світові фондові біржі, що, як важливі інфраструктурні учасники надають змогу безпосереднім учасникам здійснювати свої операції на світовому ринку цінних

паперів.

4. Світовий ринок акцій відіграє ключову роль в світовому фондовому ринку. Він забезпечує справедливу ринкову оцінку компаній що знаходяться на ньому, дозволяє розподіляти власність, залучати вільні кошти та нагромаджувати капітал. Вартість акцій що знаходяться на світовому фондовому ринку, похідних від цих акцій, та, зокрема індексних фондів що включають в себе ці акції дозволяє визначати економічні настрої на світовому фондовому ринку і визначати вектор руху всієї світової економіки.
   При цьому, при виборі компанії для розміщення своїх коштів, інвестори надають все більшу значимість критеріям ESG та все більше надають перевагу різноманітним деривативам.
5. Світовий ринок облігацій відіграє не менш важливу роль ніж світовий ринок акцій в світовому фондовому ринку. Порівняно з ним, він є менш волатильним та як було визначено протягом цієї роботи, дві третини від цього ринку займають цінні папери, що емітовані та гарантуються державами. Але, тим не менш, він так само як і ринок акцій має власні ризики та особливості, які важливо враховувати про роботі як з державними, так і недержавними облігаціями.
   Зокрема, цей ринок, як і світовий ринок акцій переважно домінують Сполучені Штати Америки, із сукупною вартістю національного ринку облігацій, що складає 10,9 трлн. Дол. США станом на 2020р. При цьому, більш вагому роль на цьому ринку, порівняно зі світовим ринком акцій відіграє Китай, регіони якого емітують значні обсяги облігацій для фінансування великих інфраструктурних проектів в своїх межах.
6. В цілому, за підсумком проведеної роботи, серед основних закономірностей розвитку світового фондового ринку можливо виокремити певний перелік найбільш впливових поточних рушійних процесів та тенденції. Це, перш за все, подальше збільшення цифровізації та, зокрема, останні тенденції розвитку штучного інтелекту з використанням машинного навчання та вивчення алгоритмів, що в свою чергу дозволяють безпосереднім учасникам світового

фондового ринку більш швидко адаптуватись до поточних ринкових умов, аналізувати історичні дані та прогнозувати подальші зміни вартості цінних паперів на світових фондових біржах. Це, в свою чергу, зокрема впливатиме на ще більше збільшення волатильності на світовому ринку акцій і збільшення загальної кількості операцій на ринку в цілому.

Також, говорючі про подальшу цифровізацію, можливо спрогнозувати подальший розвиток, популяризацію та інтеграцію криптовалют в світовий фондовий ринок, а саме у вигляді випуску різноманітних фондів та інших похідних цінних паперів, що включатимуть в себе різні криптоактиви.

Додатково, одним з детермінантів подальшого розвитку світового фондового ринку можливо визначити триваючий процес глобалізації та більш тісної інтеграції окремих організаційних складових світового фондового ринку між собою. Що, зокрема включає в себе більш тісну інтеграцію національних фондових ринків в межах світової економіки та подальше посилання взаємодії регуляторів як в рамках світового фондового ринку, так і в рамках світового фінансового ринку в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фондовий ринок: підручник / О.М. Мозговий, А.Ф. Баторшина, О.Г. Величко, Т.О. Фролова та ін. К.: КНЕУ, 2012.
2. Muhammad Shahid Mastoi and others. An in-depth analysis of electric vehicle charging station infrastructure, policy implications, and future trends. Energy reports. 2022. Volume 8. C. 11504-11529.
3. Mueller, Reinhold C. The Venetian Money Market: Banks, Panics, and the Public Debt, 1200-1500. Johns Hopkins University Press, 2019.
4. Smith, B. Mark. A History of the Global Stock Market: From Ancient Rome to Silicon Valley. United States, University of Chicago Press, 2004.
5. Visit Antwerp: Stock exchange. URL: https://visit.antwerpen.be/en/info/stock-exchange
6. Borschberg, Peter. "The Dutch East India Company (VOC) in Southeast Asia." Oxford Research Encyclopedia of Asian History, 2021.
7. Bryan Taylor. The Rise And Fall Of The Largest Corporation In History. Business insider, 2013. URL: https://www.businessinsider.com/rise-and-fall-of-united-east-india-2013-11
8. About IOSCO. URL: www.iosco.org.
9. Euronext. About URL : https://www.euronext.com/en/about
10. Statista. Largest stock exchange operators by market cap 2024 URL: https://www.statista.com/statistics/270126/largest-stock-exchange-operators-by-market-capitalization-of-listed-companies/
11. NYSE. URL: https://www.nyse.com/
12. NASDAQ. URL: https://www.nasdaq.com/
13. WFE Derivatives Report 2021. April 2022.
14. Morah, C. Investopedia. Why Are Most Bonds Traded on the Secondary

Market "Over the Counter"? URL: https://www.investopedia.com/ask/answers/09/bond-over-the-counter.asp#:

15. WFE. About us URL: https://www.world-exchanges.org/about
16. WFE. 2023 WFE members URL: https://www.world-exchanges.org/membership-events
17. World trade organization. China and the WTO URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm
18. Yang, M.Z. Thèse pour obtenir le grade de docteur de l'université de Montpellier. 162. 2023
19. Yang, Y. F. Comparison and Analysis of Chinese and United States Stock Market. Journal of Financial Risk Management, 9, 2020. 44-55.
20. Ren, Z. P. Comparison of Stock Market between China and the United States in the Near Future. 2019.
21. Carpenter J.N. Journal of Financial Economics, 2021. 679-696.
22. Dailami, M.,Atkin, M. Stock markets in developing countries : key issues and a research agenda (English). The World Bank. 1990.
23. Statista. Distribution of countries with largest stock markets worldwide as of January 2023, by share of total world equity market value URL: https://www.statista.com/statistics/710680/global-stock-markets-by-country/
24. The World Bank database. Stocks traded, total value (current US$). URL: https://data.worldbank.org/indicator/CM.MKT.TRAD.CD?end=2022&start=1975&view=chart
25. Conway, L. Investopedia. «How the 2008 Crisis Changed How We Save and Invest» URL: https://www.investopedia.com/insights/how-2008-crisis-changed-how-we-save-and-invest/
26. McKinsey. Article: «Does ESG really matter – and why?» URL: https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights/does-esg-really-matter-and-why

27. Somanathan, T. V., and V. Anantha Nageswaran. “Causes of the Rapid Growth in Derivatives Trading: A Historical Perspective.” The Economics of Derivatives. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. 95–106.
28. Maverick J.B. Investopedia. «How Big is the Derivatives Market?» URL: https://www.investopedia.com/ask/answers/052715/how-big-derivatives-market.asp
29. WFE. Statistics. https://www.world-exchanges.org/our-work/statistics
30. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Військові ОВДП URL: https://mof.gov.ua/uk/local_bonds_issued_during_the_war_time-572
31. Brian, B. Investopedia «Who are the key players in the Bond Market?» URL: https://www.investopedia.com/ask/answers/06/keyplayersbondmarket.asp#
32. ICMA. Bond market size as of August 2020. URL: https://www.icmagroup.org/market-practice-and-regulatory-policy/secondary-markets/bond-market-size/
33. Lioudis, N. Investopedia. «Where can I buy Government Bonds?». 2024 URL: https://www.investopedia.com/ask/answers/where-can-i-buy-government-bonds/
34. Finance.ua. «Де і як купити ОВДП у 2023 році» URL: https://finance.ua/ua/saving/ovdp-2023
35. Reuters. China's debt-laden local governments pose challenges to economic growth, financial system URL: https://www.reuters.com/world/china/debt-laden-local-governments-pose-fresh-challenges-chinas-growth-financial-2023-03-10/#:~:text=The%20total%20debt%20of%20China%27s%20LGFVs%20has%20swelled,an%20International%20Monetary%20Fund%20%28IMF%29%20report%20last%20month.
36. Chinadaily. New government program to help resolve provinces' hidden

debts URL: https://www.chinadaily.com.cn/a/202311/15/WS655425a4a31090682a5ee2fb.html
37. Hayes, A. Investopedia. «What Is the Bloomberg Aggregate Bond Index, Who Tracks the Agg?» URL: https://www.investopedia.com/terms/l/lehmanaggregatebondindex.asp
38. F. Reilly, G. Koa, D. Wright. "Alternative Bond Market Indexes," Page 48. Financial Analysts Journal. 1992.
39. J.P. Morgan Asset Management. «Guide to the markets». 2022.
40. Securities and Exchange Commission. "Barclays Capital Aggregate Bond Index Portfolio". 2012.
41. Institute of Business and Finance. "Barclays Capital U.S. Aggregate Bond."
42. Unversity of Arkansas. "Lehman Brothers Indices - Announcement".
43. Kenny, T. «Aggregate Bond Index vs. Stock Index 1980-2021». URL: https://www.thebalancemoney.com/stocks-and-bonds-calendar-year-performance-417028
44. Yahoo Finance. Nvidia Stock price history URL: https://finance.yahoo.com/quote/NVDA
45. Vestinda. Exploring the potential of Generative AI in Trading URL: https://www.vestinda.com/blog/exploring-the-potential-of-generative-ai-in-trading/
46. BBC news. US oil prices turn negative as demand dries up URL: https://www.bbc.com/news/business-52350082
47. OECD. What is the CRS? URL: https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/common-reporting-standard/
48. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. CRS (Загальний стандарт звітності) URL : https://mof.gov.ua/uk/crs-578
49. The Guardian. The SEC has approved bitcoin ETFs. What are they and what does it mean for investors? URL:

https://www.theguardian.com/technology/2024/jan/11/bitcoin-etf-approved-sec-explained-meaning-securities-regulator-tweet

50. Macrotrends. World Bank statistic data: China GDP Per Capita 1960-2024 URL: https://www.macrotrends.net/globalmetrics/countries/CHN/china/gdp-per-capita

UNICHECK
by Turnitin

Имя пользователя:
Міжнародних фінансів Ананьєв Микола

ID проверки:
1016262864

Дата проверки:
19.05.2024 16:35:14 EEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
19.05.2024 16:56:08 EEST

ID пользователя:
100005723

Название файла: Коржов Павло Олександрович

Количество страниц: 52 **Количество слов:** 10853 **Количество символов:** 80138 **Размер файла:** 983.87 KB **ID файла:** 1016052107

5.55%
Совпадения

Наибольшее совпадение: 1.33% с Интернет-источником (https://www.mof.gov.ua/uk/crs-578)

4.27% Источники из Интернета | 328 ..... Страница 54

3.73% Источники из Библиотеки | 418 ..... Страница 56

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников